

PRIVATE BESLAGSFORBUD

Fremstilling av reglene om private beslagsforbud

Kandidatnummer: 298
Veileder: Leif Villars-Dahl
Leveringsfrist: 25.11.2005

Til sammen 15.840 ord

27.04.2006

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	Presentasjon av tema og problemstilling	1
1.2	Avgrensning	1
1.3	Rettskilder	2
1.4	Den videre fremstilling	3
1.5	Hovedregel om beslagsretten	3
2	<u>FREMSTILLING AV REGLENE OM PRIVATE BESLAGSFORBUD</u>	4
2.1	Innledning	4
2.2	Private beslagsforbud – eldre gjeld	5
2.2.1	Eldre gjeld	6
2.2.2	Gjenstand for beslagsforbud	6
2.2.3	Overdragelse med og uten vederlag	7
2.2.4	Påkostninger av gjenstanden	10
2.2.5	Krav til subjekt og beslagsfrihet	11
2.2.6	Krav til hvordan forbeholdet om beslagsforbud blir tatt	12
2.2.7	Skjæringspunktene mellom eldre og fremtidig gjeld	14
2.2.8	Avkastning	17
2.3	Privat beslagsforbud – fremtidig gjeld	18
2.3.1	Fremtidig gjeld	18
2.3.2	Begrensning i mottagerens rådighet	19
2.3.3	Gjeld som faller utenfor beslagsforbudet	21
2.3.4	Beslagsforbuds gyldighetstid	22
2.4	Rettsvern	24

2.4.1	Rettsvernsakt registrerbare formuesgoder	25
2.4.2	Rettsvernsakt andre formuesgoder	26
2.4.3	Tidspunkt for etablering av rettsvern	28
2.4.4	Særskilt rettsvernsregel for beslagsforbud fastsatt ved testament	29
2.5	Tillitsmann ved beslagsforbud	29
2.5.1	Oppnevning av tillitsmann	30
2.5.2	Tillitsmannens oppgaver	31
2.5.3	Virkningen av at tillitsmann ikke oppnevnes	32
2.5.4	Hjemmel til å gi nærmere regler om tillitsmannen	32
2.6	Sperring av erstatningsbeløp o l.	33
2.6.1	De beslagsfrie beløp	33
2.6.2	Anmodning fra skyldneren	34
2.6.3	Fylkesmannens kompetanse	34
2.6.4	Endringer i vedtak om beslagsfrihet	35
2.7	Omdannelse	36
2.8	Ombytting av beslagsfrie eiendeler	37
2.9	Utbetalinger til mottageren	38
2.10	Forholdet til forvaltningsloven – Omgjøring	40
2.11	Løsningsrett til fordel for skyldnerens nærstående	41
<u>3</u>	<u>PRIVATE BESLAGSFORBUD; BEGRUNNELSER OG UTBREDELSE</u>	<u>43</u>
3.1	Private beslagsforbuds utbredelse	43
3.2	Lovgivers begrunnelser i hovedtrekk	45
3.2.1	Hensynet til giveren	46
3.2.2	Hensynet til mottageren	46
3.2.3	Hensynet til kreditorene	47
3.3	Slår lovgivers begrunnelser til i praksis?	49

3.4	Årsaker til private beslagsforbud beskjedne utstrekning	50
4	<u>KILDEREGISTER</u>	52
4.1	Litteraturliste	52
4.2	Forarbeider	53
4.3	Rettspraksis	53
4.4	Rundskriv	54
4.5	Forskrifter	54
4.6	Lovregister	54
5	<u>LISTER OVER TABELLER OG DIAGRAMMER</u>	55

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

Denne spesialoppgave vil gi en fremstilling av rettsreglene om private beslagsforbud på formuerettens område, samtidig som reglenes begrunnelse og utbredelse vil behandles.

Bakgrunnen for valg av tema skyldes flere forhold. Først og fremst er dette et av de få rettsområdene innenfor beslagsretten der det foreligger relativt sparsomt med rettskilder ved siden av lovteksten. Det foreligger lite rettspraksis, lite utfyllende forarbeider og sparsomt med juridisk teori. I forhold til de mer tradisjonelle rettsområdene innenfor beslagsretten som har rikelig med rettskilder, er dette et tema som etter mitt syn både er praktisk og interessant, men likevel relativt ”upløyd”.

Samtidig er dette et emne som er unntatt pensum på rettstudiet ved Det juridiske fakultet (UiO), og jeg har følgelig, hittil i studietiden, kun hatt anledning til å studere dette temaet overfladisk.

1.2 Avgrensning

I det følgende avgrenses det mot andre former for beslagsforbud enn de som fremgår av lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett kapittel 3. Som Andenæs¹ fremhever, inneholder deknl. kapittel 2² og spesiallovgivningen³ regler om begrensninger i retten til beslag i forhold til hovedregelen deknl. § 2-2, men disse avgrenses det altså mot. Videre avgrenses det mot beslagsforbud som private kan tenkes å avtale seg imellom. Et eksempel er en debitor som tar opp et boliglån av en bank, med pant i egen bolig. Etter hvert som tiden går, makter ikke debitor å nedbetale sin gjeld i henhold til låneavtalen, og

¹ Andenæs s. 67.

² Se nærmere Andenæs s. 67-79.

³ Se nærmere Andenæs s. 79-82.

banken ønsker å tvangsrealisere sitt pant. For å unngå et tvangssalg inngår et familiemedlem en avtale med banken om at debtors bolig skal være unntatt fra bankens beslag og tvangssalg. Motytelsen er at familiemedlemmet stiller annen sikkerhet for gjelden overfor banken. Med utgangspunkt i avtalefriheten er det ikke noe i veien for at tredjemann på debtors vegne kan inngå en slik avtale med banken. Denne konstruksjonen vil kunne anses som en form for et ”privat” beslagsforbud, men slike former for ”private” beslagsforbud faller utenfor denne fremstilling. Dette er etter mitt syn en viktig avgrensning, da en slik avtale kun binder avtalens parter. De lovbestemte regler om private beslagsforbud har derimot den særegenhet at de også binder de parter uten avtale om beslagsfrihet, herunder kreditorene.

1.3 Rettskilder

Dekningsloven trådte i kraft 1. januar 1986 og er hovedkilden for den videre fremstilling. Her reguleres de materielle rettslige sider ved gjeldsforfølgning, og de sentrale lovbestemmelser om private beslagsforbud fremgår av lovens kapittel 3. De prosessuelle spørsmål derimot, reguleres i all hovedsak av henholdsvis lov 26. juni 1992 nr.86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring, og lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs.

Dekningslovens forarbeider er NOU 1972:20 Gjeldsforhandling og konkurs, Ot. prp. nr. 50 1980-81, Ot. prp. nr. 39 1982-83, Inst. O. nr. 56 1983-84, Forh. O. 1983-84 s 550-626 og Forh. L. 1983-84 s 62-63.

Særlig NOU 1972:20 Gjeldsforhandling og konkurs og Ot. prp. nr. 50 1980-81 er av stor interesse i denne sammenheng, da det er først og fremst her bestemmelsene om private beslagsforbud blir behandlet. Det er sparsomt med rettspraksis på området, men det finnes noen avgjørelser av interesse jeg vil komme tilbake til. Forarbeidene er en særlig sentral rettskilde, som vil bli tillagt betydelig vekt.

Før dekningsloven ble vedtatt i 1984 gjaldt lov om Concurs og Conursboers Behandling av 1863. Denne loven ga hovedsakelig prosessuelle bestemmelser om konkurs, men hadde også en rekke bestemmelser av materiell karakter. Konkursloven har nå avløst de prosessuelle bestemmelser, mens de materielle bestemmelser er avløst av dekningsloven.

Når det gjelder den juridiske litteratur, kan det heller ikke sies å være overveldende mengde av teoretiske fremstillinger på området. Kun noen få bøker, artikler og lovkommentarer behandler emnet.

1.4 Den videre fremstilling

I punkt 1.5 vil jeg kort behandle hovedregelen om kreditorenes beslagsrett før jeg i del 2 vil fremstille dekningslovens regler om private beslagsforbud. I del 3 behandles reglens begrunnelse og utbredelse.

1.5 Hovedregel om beslagsretten

Deknl. § 2-2 er selve fanebestemmelsen og hovedregelen om kreditorenes beslagsrett. Bestemmelsen avgrensner beslagsretten både overfor skyldneren og tredjemann. Av bestemmelsen fremgår det at fordringshaverne har rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden og som kan selges, utleies eller på annen måte omgjøres i penger. Det er kun disse formuesgoder kreditorene har anledning til å ta beslag i. Alt annet faller utenfor deres beslagsrett. For eksempel vil kreditorene verken kunne ta beslag i debitors arbeidskraft eller eiendeler som tilhører andre enn debitor, for eksempel familiemedlemmers eiendeler. Rent praktisk vil denne bestemmelsen først og fremst bli benyttet av kreditorene i de situasjoner debitor ikke gjør opp for seg.

For at fordringshaverne skal ha denne dekningsretten forutsettes det at "ikke annet er fastsatt ved lov eller annen gyldig bestemmelse". Her siktes det blant annet til de detaljerte reglene som er gitt i dekningsloven kapittel 3 om private beslagsforbud.⁴ Reglene i dekningsloven kapittel 3 er altså unntak fra hovedregelen om kreditorenes beslagsrett. Sett fra skyldnerens ståsted, kan kreditorene i denne sammenheng kun ta beslag i de formuesgoder som tilhører ham, og som ikke er underlagt avtale om privat beslagsforbud.

Virkeområdet for bestemmelsene i deknl. § 2-2 og i kapittel 3 fremgår av henholdsvis deknl. § 2-1 (1) og deknl. § 1-6 (1). Av begge bestemmelser fremgår det at virkeområdet for de to nevnte bestemmelser er det samme. Reglene gjelder ved kreditorbeslag så vel ved

⁴ NOU 1972:20 s. 255.

utlegg som ved gjeldsforhandling, konkurs og offentlig skifte av insolvent dødsbo. ”Utlegg” omfatter her også avsetning og utpantning.⁵

2 Fremstilling av reglene om private beslagsforbud

2.1 Innledning

Dekningsloven kapittel 3 inneholder regler om private beslagsforbud. Kort beskrevet går reglene ut på at den som vederlagsfritt overdrar verdier og gjenstander kan treffe beslutning om at de overdratte verdier skal være unntatt fra kreditorbeslag på mottagerens hånd. Det vanlige er at verdiene overdras ved gave eller arv. For eksempel en onkel som ønsker å gi sin hytte som gave til sin niese. Dette er en alminnelig gavetransaksjon mellom giver og mottager. For at reglene om private beslagsforbud skal komme til anvendelse må giveren foreta en ytterligere handling. Giveren må, samtidig med gavetransaksjonen, ta et forbehold om at gaven skal være unntatt kreditorbeslag hos mottager. Årsakene til at giveren ønsker å ta et slikt forbehold kan være flere. Innstillingen trekker særlig frem tre ulike situasjoner hvor spørsmålet om å nedlegge beslagsforbud kan være aktuelt.⁶ Et typetilfelle er beslagsforbud knyttet til eldre gjeld. Her er situasjonen den at mottageren er sterkt forgjeldet, men har i og for seg vanlige forutsetninger for å greie seg økonomisk, forutsatt at forholdet til de kreditorer som han har på gavetidspunktet ordnes opp på en eller annen måte.

Et annet typetilfelle er beslagsforbud som både knytter seg til gjeld som allerede har oppstått på mottagerens hånd; ”eldre gjeld”, samt til gjeld som enda ikke er oppstått; ”fremtidig gjeld”. Dette er et langt mer omfattende beslagsforbud, og her er situasjonen gjerne den at giveren ikke bare vil ha en ordning overfor skyldnerens eldre kreditorer, men også ønsker å sikre mottageren i fremtiden - for eksempel tilfelle som ligger nær opp til

⁵ NOU 1972:20 s. 254.

⁶ NOU 1972:20 s. 266.

umyndiggjørelsestilfellene. Giveren ønsker å komme frem til en tilfredsstillende ordning uten å gå veien om formell umyndiggjørelse, da mottager er helt uansvarlig.

Bakgrunnen for et beslagsforbud er gjerne et sterkt ønske fra giverens side om å sikre at gaven skal forbli hos mottager. Generelt sett kan det sies at giveren tar forbehold om beslagsforbud når mottager har vist tegn til å ha vanskeligheter med å skjøtte sin egen økonomi. Giveren kan tenkes å ha kunnskap om mottageres psykiske sykdommer, spillemani eller narkomani og benytter seg derfor av dette virkemiddelet. Men beslagsforbudet kan også skyldes langt mindre alvorlige forhold hos mottager. Giveren er bekymret for hvordan mottageren skjøtter sine økonomiske anliggender, og sikrer derfor mottager gjennom et beslagsforbud. Det kan også tenkes tilfelle der giveren av egen interesse ønsker at gaven skal forbli hos mottager, for eksempel for å redusere sin egen forsørgelsesbyrde. Det bemerkes at reglene om private beslagsforbud ikke oppstiller krav til at noen av de nevnte forhold må foreligge.

Hovedhensikten bak reglene er å beskytte objektet mot pågang fra mottagerens kreditorer, for eksempel vil en overdratt eiendom ikke kunne beslaglegges av kreditorene.

Deknl. §§ 3-1 til 3-8 omfatter forbehold ved overdragelse om at mottagerens kreditorer ikke kan ta beslag i det formuesgodet som overdras, mens dekl. § 3-9 og § 3-10 gjelder mer spesielle former for beslagsforbud.

2.2 Private beslagsforbud – eldre gjeld

Deknl. § 3-1 regulerer adgangen til å treffe bestemmelse om private beslagsforbud med virkning for eldre gjeld. For eksempel ønsker en far å gi sin sønn en leilighet i gave. Faren vet at sønnen har pådratt seg mye gjeld, og at det er en risiko for at sønnens kreditorer vil ta beslag i leiligheten, hvis den overføres til ham. Farens motiv er å gi sønnen et sted å bo, og han ønsker derfor ikke å risikere at leiligheten kan bli tvangssolgt for å dekke sønnens gjeld. Et alternativ kunne være at faren beholdt eiendomsretten til leiligheten og lånte den bort til sin sønn. Dette ville gi sønnen et sted å bo, og kreditorene ville etter dekl. § 2-2 ikke kunne ta beslag i boligen. På den annen side ville faren beholdt eiendomsretten til boligen. Et annet alternativ ville være umyndiggjøring av sønnen, men dette forutsetter at de nødvendige vilkår er oppfylt. Et tredje alternativ er å benytte reglene om de private

beslagsforbud. Leiligheten vil da kunne overføres til sønnen, samtidig som den unntas kreditorbeslag.

2.2.1 Eldre gjeld

Deknl. § 3-1 (1) gir vern overfor ”eldre gjeld”. Det siktes her til gjeld som mottakeren har stiftet før formuesgodet ble overdratt til ham, se mer om skjæringstidspunktene mellom eldre og fremtidig gjeld under punkt 2.2.7. Her har mottageren pådratt seg gjeld, eksempelvis kredittkortgjeld, på et tidspunkt hvor overdragelsen av eiendelen ennå ikke har funnet sted. Fordringshaverne har ikke hatt anledning til å vurdere eiendelen i kredittvurderingen av debitor. De har lagt til grunn debitors (gavemottagers) økonomiske stilling på lånetidspunktet, og tildelt debitor lån deretter. Disse synspunktene må ses i sammenheng med hensynene bak regelen. På den ene side står hensynet til giveren. Det er mottageren som ønskes tilgodesett og ikke hans kreditorer. Hvis giverens formål med overdragelsen er å tilføre debitor en eiendel han kan ha nytte av, er det lite sannsynlig at han foretar en slik disposisjon hvis den kun kommer debitors kreditorer til gode. Giveren ville da heller beholdt gjenstanden selv.

På den annen side står hensynet til kreditorene, da ordninger som begrenser deres dekningsadgang ikke uten videre kan aksepteres. De har en beskyttelseverdig interesse i å få dekket sine utestående krav. Men de har ytt lån eller lignende til skyldneren i henhold til hans økonomiske stilling på lånetidspunktet og har følgelig ingen berettiget grunn til å forvente at skyldnerens økonomi i ettertid skal forbedre seg ved tilførsel av nye eiendeler i form av gaver eller lignende.⁷ Dette hensynet gjør seg særlig gjeldende ved gaver og testamentsarv, se nærmere punkt 2.2.6.

2.2.2 Gjenstand for beslagsforbud

Det følger av ordlyden i dekl. § 3-1 (1) at gjenstanden for beslagsforbud er definert som et ”formuesgode” og det er klart at dette begrepet må forstås på samme måte som tilsvarende begrep i dekl. § 2-2. Begrepet ”formuesgode” omfatter i ting og rettigheter av alle slag. Det er alt som kan gjøres om til penger på en eller annen måte. Både kontanter,

⁷ NOU 1972:20 s. 267.

verdi papirer, fast eiendom, løsøre, begrensede rettigheter, fordringer, andeler eller annet anses å falle innunder.⁸ Lovteksten bruker bevisst begrepet ”formuesgode” fremfor ”formuesgjenstand”, da et ”gode” er et mer abstrakt begrep⁹, og etter mitt skjønn også et noe videre begrep enn ”gjenstand”. Generelt sett kan det sies at begrepet formuesgode må avgrenses mot skyldnerens personlige goder eller rettigheter.¹⁰ For eksempel skyldnerens rett til å inneha offentlig stilling.

Bestemmelsen oppstiller ingen begrensinger i mottagerens rett til å råde over gjenstanden. Mottageren har således anledning til å selge gjenstanden, eller han kan frivillig belåne den til sikkerhet for ny gjeld. Ved salg vil hans kreditorer kunne ta utlegg i salgssummen. For mottageren vil altså salg av gjenstanden være en lite hensiktsmessig transaksjon hvis han ønsker at beslagsforbudet skal opprettholdes.

Når ikke annet fremgår, bruker jeg i denne fremstilling begrepet eiendel eller gjenstand synonymt med formuesgode, selv om formuesgode strengt tatt omfatter mer enn en eiendel.

2.2.3 Overdragelse med og uten vederlag

En meget viktig distinksjon i dekl. § 3-1 er forskjellen mellom første og annet ledd. Første ledd omfatter rene gaver; det oppstilles et krav om at overdragelsen av eiendelen skjer uten vederlag. Annet ledd omfatter gavesalg. Der gis det adgang til å ta forbehold om beslagsfrihet, selv om det ytes delvis vederlag ved overdragelsen. Som jeg vil komme nærmere tilbake til, gjelder beslagsforbudet ved gavesalg kun for den vederlagsfrie del. Innstillingen definerer ikke gavebegrepet, men legger til grunn at begrepet må forstås ”slik det er fastlagt i praksis og doktrin”.¹¹ I Rt. 1996 s. 1647 Aksel Bruvik AS defineres gavebegrepet som en ”formuesforskyvning i den hensikt å berike mottakeren”. Selve grunnelementet i gavebegrepet er at giverens ytelse er vederlagsfri.¹² Det er altså en

⁸ Andenæs s. 46.

⁹ NOU 1972:20 s. 255.

¹⁰ Andenæs s. 47.

¹¹ NOU 1972:20 s. 285.

¹² Andenæs s. 223.

ensidig og ikke en gjensidig disposisjon - giveren beriker mottageren. Et gavesalg kan noe upresist defineres som et salg til en så lav pris at transaksjonen delvis får preg av gave.

Som det påpekes i innstillingen kan det ikke godtas at en giver i forbindelse med en vanlig overdragelse mot vederlag knytter beslagsforbud til den gjenstand som overdras.¹³ En slik adgang til å belegge en gjenstand med klausul om beslagsforbud ved vanlige salg ville, hvis den ble godtatt, føre til at en person kunne bytte om sine gjenstander i nye gjenstander av tilsvarende verdi belagt med beslagsforbud. Derfor må utgangspunktet være at private beslagsforbud bare kan tas i forbindelse med en vederlagsfri overdragelse til skyldneren, typisk ved arv eller gave.

I forhold til bestemmelsens første ledd må det avklares hva som ligger i en overdragelse ”uten vederlag”. Både føderådnytelse, pengevederlag ved gavesalg og overtagelse av pantgjeld anses som vederlag.¹⁴ Panteheftelser behandles som vederlag, uavhengig av om mottageren overtar personlig ansvar for gjelden eller ikke. Hvis giveren derimot påtar seg å dekke gjelden i det underliggende forhold mellom giveren og mottageren, faller tilfelle ikke innunder vederlagsbegrepet, se RG 1980.222 Frostating lagmannsrett. Vederlagsbegrepet omfatter ikke servitutter, eksempelvis veiretter og utsiktsklausuler på fast eiendom.¹⁵ Heller ikke grunnbyrder av vanlig type skal omfattes, selv om disse medfører en viss plikt til positive ytelser fra innehaveren av eiendommen, for eksempel festeavgift på en festetomt. Innstillingen likestiller slike grunnbyrder med renholdsavgift, eiendomsskatt og liknende ytelser som er knyttet til ervervelsen av eiendommen, og de faller følgelig utenfor.¹⁶

Private beslagsforbud kan også tas når det ytes ”delvis vederlag”, ved såkalte gavesalg, jf. dekl. § 3-1 (2). Men ikke alle gavesalg aksepteres. Verdien av vederlaget må ikke utgjøre

¹³ NOU 1972:20 s. 266.

¹⁴ NOU 1972:20 s. 270.

¹⁵ NOU 1972:20 s. 270.

¹⁶ NOU 1972:20 s. 270.

mer enn halvparten av verdien av det som overdras. Hvis vederlaget overstiger 50 % av gjenstandens verdi, er det ikke anledning til å knytte et beslagsforbud til overdragelsen. Hvis slikt delvis vederlag er gitt, kan forbehold tas "for den forholdsmessige andel" av gjenstanden som det ikke skal ytes vederlag for - det gis beslagsforbud i den del av gjenstanden som er en gave og ikke for den del det gis vederlag for. Hvis en gjenstand har en verdi på 300 og vederlaget er 100, vil altså 2/3 av gjenstandens verdi være unntatt fra beslag. Hvis gjenstanden stiger i verdi til 600 på beslagstiden, vil 400 være beslagsfritt og kreditor skal ha 200. En verdistigning vil på denne måten også komme fordringshaverne til gode. Forholdsmessigheten – den brøkdel/prosentandel kreditorene kan ta beslag i - forblir med andre ord konstant uavhengig av eventuelle verdisvingninger.

Begrunnelsen for at den beslagsfrie del må utgjøre mer enn 50 % av gjenstandens verdi er sparsomt behandlet i forarbeidene. Det fremheves i innstillingen at i den grad det er grunn til å stille opp restriktive regler her, antas det at det heller bør være en kvantitativ begrensning, slik at beslagsforbud bare anerkjennes når det omfatter en forholdsvis betydelig del av gjenstanden.¹⁷ Etter mitt syn må begrunnelsen for regelen være at det er lite ønskelig å bruke ressurser på dette området hvis det kun er en liten andel av gjenstanden som underlegges beslagsforbud. Loven oppstiller omfattende regler, og det ville antagelig være lite hensiktsmessig, samt uforholdsmessig ressurskrevende, hvis disse reglene også skulle komme til anvendelse i slike situasjoner. Regelen vil etter mitt syn også bidra til å holde antallet beslagsforbud på et lavere nivå.

I gavesalgssituasjonene reiser det seg et spørsmål om kreditorenes adgang til å få realisert gjenstanden. Som nevnt kan kreditorene bare ta beslag i sin forholdsmessige andel av gjenstanden. Dette kan sette kreditorene i en vanskelig situasjon, fordi det ofte er umulig eller lite hensiktsmessig å realisere kun en bestemt andel av en gjenstand. Dersom en bil skal realiseres, vil det være utenkelig og upraktisk å selge en andel av denne. Med all sannsynlighet vil et slikt andelssalg virke prisdempende og følgelig gi et dårlig utbytte til

¹⁷ NOU 1972:20 s. 270.

kreditorene. Etter mitt syn vil det i tillegg kunne føre til at også den resterende del av gjenstanden synker uforholdsmessig mye i verdi. For å unngå blant annet en situasjon som denne slås det i dekl. § 3-1 (2) 2.punktum fast at ved kreditorfølging kan hele eiendelen selges, men kreditorene kan ikke kreve dekning av den del av utbyttet som svarer til den beslagsfrie del. Kreditorene får med andre ord bare sin forholdsmessige del av salgssummen.

2.2.4 Påkostninger av gjenstanden

Her er situasjonen at mottager for eksempel har fått en hytte i gave. Da hytten ikke har innlagt vann, ønsker mottager å legge inn vannavløp. Dette er en påkostning som foretas av mottager, med det resultat at eiendommen stiger i verdi. Spørsmålet er hvorvidt kreditorene kan ta beslag i den verdien påkostningen utgjør.

Her er det hensiktsmessig å skille mellom situasjonene der påkostningen skjer med beslagsfrie midler og beslagbare midler.

I førstnevnte situasjon vil tillitsmannen kunne samtykke i at beslagsfrie midler anvendes på denne måten, se nærmere om tillitsmannen under punkt 2.5. Da vil gjenstanden etter påkostningen forbli beslagsfri i sin helhet.¹⁸ Slike beslagsfrie midler skal uansett ikke komme kreditorene til gode, og det skjer ingen endring ved at midlene blir brukt til slik påkostning.

Hvis påkostningen derimot skjer med midler som er beslagbare, er situasjonen annerledes. Dette kunne vært en måte for mottager å gjøre beslagbare midler beslagsfrie, noe som ville ha rammet kreditorenes dekningsadgang. Hensynet til kreditorene tilsier at det ikke bør være mulig å binde midler som ellers vil være beslagbare, til å øke verdien av noe som er beslagsfritt. Skyldneren bør derfor ikke ha en slik adgang. Løsningen må være at den verdiøkning som påkostningene medfører kommer kreditorene til gode og er beslagbare.¹⁹

¹⁸ NOU 1972:20 s. 270 – ”hvis påkostningen på en beslagsfri gjenstand skjer med beslagsfrie midler, vil gjenstanden fortsatt være beslagsfri i sin helhet”.

¹⁹ NOU 1972:20 s. 271.

Det må videre foretas en grensedragnings mellom vanlig vedlikehold og påkostning. I innstillingen heter det at “vanlig vedlikehold som ikke medfører verdiøkning av formuesgodet, bør imidlertid ikke likestilles med påkostninger som nevnt”.²⁰ Dette antas å innebære at den verdiøkning som skyldes vanlig vedlikehold er unntatt beslag. Spørsmålet er hva som anses som vedlikehold og hva som anses som påkostning.

I skatteretten foreligger det mye praksis knyttet til denne grensedragningen, da det i en del situasjoner gis inntekstfradrag for vedlikehold, men ikke for påkostninger. Et sentralt spørsmål er hvilken standard det skal sammenlignes med når det skal tas standpunkt til om det foreligger vedlikehold eller påkostning. I skatteretten er regelen at kostnader som pådras for å bringe gjenstanden opp i den standard den har hatt tidligere, er vedlikehold.²¹ Det er den standard som gjenstanden en gang har hatt, eventuelt på tidligere eiers hånd, som er avgjørende, jf. Rt. 1940 s. 595 von Koss. For at det skal foreligge påkostning må altså standarden økes utover den standard den en gang har hatt. For eksempel vil installasjon av badstue eller påbygg av veranda, anses som en påkostning. Grensespørsmål oppstår gjerne når en kostnad dels representerer vedlikehold og dels påkostning. For eksempel skifte av panel på en vegg, samtidig som det foretas bedre isolasjon av veggen. I skatteretten er løsningen at skattyter får fradrag for den del av kostnaden som er gått med på å bringe gjenstanden opp i samme standard som tidligere, men ikke for den del som representerer en forbedring.²² Da hensynene bak de ulike løsninger kan være forskjellige, er løsningene innenfor skatteretten naturligvis ikke avgjørende. Men praksis på skatterettens område må likevel etter mitt syn kunne anses veiledende, særlig fordi rettskildene for dl. § 3-1 og § 3-2 er svært knappe for dette spørsmålet.

2.2.5 Krav til subjekt og beslagsfrihet

Beslagsfriheten for arv og gaver inntreffer ikke automatisk. Det er giveren som må ta forbehold om beslagsfrihet, jf. dekl. § 3-1 (1). Det fremgår av dekl. § 2-12 at dersom intet er fastsatt, går gaven og arven som et utgangspunkt inn i boet ved konkurs.

²⁰ NOU 1972:20 s. 271.

²¹ Zimmer s. 175.

²² Zimmer s. 176.

Det er giveren som skal yte en gave til mottager, og det er han som kan sette vilkårene for gaven. Mottageren kan naturligvis ikke selv bestemme hvorvidt det skal knyttes beslagsforbud til de gjenstander han får overført til seg.

Det er også et krav om at forbeholdet faktisk er et forbehold om beslagsfrihet. Det innebærer at det må være et forbehold om at det ikke kan søkes dekning i den eiendelen som overdras for mottagerens gjeld. Det må trekkes en grense mot forbehold som begrenser mottagerens rådighet over eiendelen uten å være et slikt privat beslagsforbud som loven omtaler. Eksempelvis vil en klausul som fastsetter et forbud mot overføring eller pantsettelse av fast eiendom, ikke være å anse som et forbehold om privat beslagsforbud. Selv om giveren har adgang til å kombinere rådighetsbegrensningen med forbehold om beslagsfrihet, må det i hvert enkelt tilfelle vurderes om rådighetsbegrensningen bare retter seg mot mottagerens frivillige disposisjoner.²³

2.2.6 Krav til hvordan forbeholdet om beslagsforbud blir tatt

Loven oppstiller i dekl. § 3-1 (1) to alternative måter å ta forbehold om beslagsforbud på, ved "testament" eller "på annen måte". I den første situasjonen danner arvelovens regler grunnlaget. Lov. 3. mars 1972 nr. 5 om arv mm. inneholder utførlige regler om hvorledes testament skal lages. For at testamentet skal ha gyldighet må testator følge dette regelsettet. Reglene er strenge, og de oppstiller blant annet som hovedregel et krav om skriftlighet.²⁴ Rent praktisk vil det alminnelige være at testator tar et slikt forbehold samtidig som andre testamentariske disposisjoner fastsettes. Reglene om private beslagsforbud må ses i lys av reglene om pliktdelsarv, jf. al. § 29 (1) 1.punktum. Det følger av al. § 29 (2) at arvelater ikke kan råde over pliktdelsarv med mindre det er særlig hjemmel for det. Testator har med andre ord ikke anledning til å bestemme at pliktdelsarven skal være beslagsfri etter dekl. kapittel 3, det er et krav om særlig hjemmel. Nå skal det tilføyes at selve bestemmelsen om beslagsfrihet retter seg mot arvingens kreditorer og ikke mot arvingen - men tross dette

²³ Andenæs s. 93.

²⁴ Se unntak i al. § 51.

innebærer et beslagsforbud at de beslagsfri midler kommer under en forvaltningsordning som innebærer at arvingen ikke får fri rådighet over arven.²⁵

I al. § 32 er det gitt slike særregler som al. § 29 (2) viser til. Etter al. § 32 kan arvelateren i ”særlige tilfelle”, og ”når hensynet til arvingen taler for det”, i testament fastsette innskrenking av retten til å råde over pliktdelsarv. Al. § 32 viser direkte til dekl. § 3-1 og § 3-2. Med ”særlige tilfelle” tenkes det her først og fremst på de tilfelle hvor livsarvingen er sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet, og derfor kan mangle forståelse av penger og deres verdi.²⁶ Rusmisbruk kan også i visse tilfelle falle innunder begrepet. Bestemmelsen antas ikke å omfatte en arving som i og for seg kan ta vare på seg selv, men er sterkt forgjeldet.²⁷

Den alternative måten å fastsette forbehold om beslagsfrihet på er, som loven uttrykker det, ”på annen måte”. Dette uttrykket omfatter ensidige disposisjoner og avtale, og er aktuelt ved gaver og gavesalg. Et beslagsforbud kan altså fastsettes i en gavedisposisjon, for eksempel et gavebrev, fra giveren. Det er ikke nødvendig med en gjensidig avtale med to parter. Det er tilstrekkelig at mottager helt formløst aksepterer gaven og vilkårene. Det oppstilles ikke krav til at forbeholdet må tas skriftlig.

I de tilfelle hvor det ikke foreligger skriftlighet, vil det kunne oppstå spørsmål av bevismessig art. At det er tatt et muntlig forbehold om beslagsforbud vil naturligvis være langt vanskeligere å bevise enn et skriftlig forbehold. I praksis har dette liten betydning, da rettsvernreglene i dekl. § 3-3 i praksis setter krav til skriftlighet. Rettsvernreglene behandles inngående under punkt 2.4.

Alternativet ”på annen måte” omfatter også forbehold i forbindelse med offentlige tilskudd mv..²⁸ Selv om kapitteloverskriften gjelder private beslagsforbud, påpekes det i proposisjonen at det ikke har vært meningen å utelukke at offentlige organer kan benytte

²⁵ Andenæs s. 98-99.

²⁶ Lødrup s. 110.

²⁷ Augdahl s.63, Augdahl/Hambro s. 128.

²⁸ Andenæs s. 93.

seg av reglene.²⁹ For eksempel kan det i særlige tilfelle være aktuelt for sosialstyret å nedlegge beslagsforbud for ytelser av sosialhjelp. En rekke av disse mottagerne kjennetegnes ved at de har lave inntekter og høy gjeld. I slike situasjoner kan beslagsforbud for det offentlige være et aktuelt alternativ, for å sikre at mottager unngår at tilskuddet blir beslaglagt av mottagerens kreditorer. Men som proposisjonen påpeker vil andre løsninger antagelig være mer hensiktsmessige. I praksis vil ofte bestemmelsene i dekl. § 2-4 og § 2-5 gi mottageren vern mot kreditorene.

2.2.7 Skjæringspunktene mellom eldre og fremtidig gjeld

Som nevnt omfatter eldre gjeld krav som er stiftet før overdragelse av den beslagsfrie gjenstanden. Er kravet derimot stiftet etter at den beslagsfrie gjenstanden ble overført, vil kravet anses som fremtidig gjeld. Dette er den sentrale og meget viktige forskjellen mellom dekl. § 3-1 og § 3-2. Nærmere om hensynene bak denne grensdragningen, se punkt 2.3. For at det skal foreligge eldre gjeld må mottagerens gjeld være stiftet, eller sagt på en annen måte - mottagerens gjeld må være pådratt på det avgjørende tidspunkt. Disse to skjæringspunkter vil bli behandlet under dette punkt.

Bestemmelsen i dekl. § 3-1 (1) slår fast at det ikke skal kunne søkes dekning i eiendelen for ”gjeld som erververen har pådratt seg”. Spørsmålet i denne sammenheng er å fastslå hvilket tidspunkt gjelden anses ”pådratt”, og det bør her sondres mellom forskjellige typer gjeld.

Ved eksempelvis lån og kredittkjøp går det ofte tid mellom avtalen blir inngått og selve overgivelsen av midlene eller motytelsene til skyldneren. Skyldnerens tilbakebetalingsplikt oppstår først ved overgivelsen eller motytelsen.³⁰ Derved må gjelden først anses ”pådratt” når lånet utbetales eller motytelsen utleveres.

Et praktisk spørsmål i forhold til reglene om private beslagsforbud vil være å fastslå når et erstatningsansvar for skjulte feil og mangler ved salg av fast eiendom anses pådratt. For

²⁹ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 145.

³⁰ Huser s. 379-381.

eksempel har A solgt et hus til B i september 2003. I september 2005 oppdages en skjult mangel som blir A erstatningsansvarlig for. Mangelen forelå allerede ved salget i 2003. I mellomtiden, i august 2004, mottar A en gave fra H med forbehold om privat beslagsforbud. Da A ikke har øvrige midler til å innfri sitt erstatningsansvar overfor B, ønsker B å ta beslag i gaven A mottok fra H. A vil på sin side hevde at gjelden (erstatningsansvaret) ble pådratt ved salget i september 2003, mens B vil hevde at gjelden ble pådratt da erstatningsansvaret ble påvist, i september 2005. Hvis A's tidspunkt for pådragelse av gjeld blir lagt til grunn, vil det private beslagsforbud stå seg (forutsatt at også de ytterligere vilkår i dekl. § 3-1 er oppfylt), mens B's ønskede tidspunkt vil føre til det motsatte resultat.

Ifølge Andenæs³¹ anses annen kontraktmessig gjeld (enn lån og kredittkjøp) allerede for "pådratt" ved avtaleinngåelsen, slik at det tidspunkt hvor erstatningsansvaret blir påvist, vil i dette eksempelet være uten interesse. Dette må være riktig, da betalingen for huset i 2003 forutsatte at eiendommen var uten mangler.

At gjelden er uforfalt eller betinget er ikke til hinder for å anses den som pådratt. Det er heller ikke avgjørende at omfanget av gjelden er uklar. Derimot er det et krav at gjelden må kunne sies å være oppstått.³²

Situasjonen kan også være at skyldneren har kausjonert for tredjemanns gjeld og i tillegg stiller realsikkerhet. Her må skyldnerens kausjonsansvar anses pådratt ved kausjonsavtalens inngåelse.³³

Et annet sentralt spørsmål er hvordan det stiller seg når skyldneren fornyer sin gjeld med samme fordringshaver. Dette er praktisk og skjer stadig. Det vanlige er at gammel usikret gjeld erstattes av ny gjeld til samme kreditor, men kreditor får sikkerhet for den nye gjelden.

Der "ny" gjeld i realiteten er en fortsettelse av den tidligere gjeld, må det anses som sikkerhetsstillelse for eldre gjeld. Situasjonen kan for eksempel være den at en skyldner

³¹ Andenæs s. 265.

³² Huser s. 382-383.

³³ Andenæs s. 265.

som har et forbrukslån, skal få ny kreditt av banken, mot å innfri den gamle gjelden. Det samme gjelder i de tilfelle det foreligger faktisk nær sammenheng mellom innvilgelsen av ny kreditt og innfrielsen av den gamle.³⁴

Det anses heller ikke tilstrekkelig å anse forholdet som ny kreditt når skyldneren får den nye kreditten på bedre vilkår enn den gamle.³⁵

Ny gjeld vil derimot foreligge der den nye gjelden overstiger den gamle.³⁶

Hvis derimot skyldneren fornyer sin gjeld med en annen fordringshaver, må løsningen bli den motsatte. Den nye kreditor baserer seg jo på situasjonen på det tidspunkt han gir sitt (nye) lån. Dette må etter mitt syn være det avgjørende tidspunkt for når gjelden anses pådratt.

I tillegg til at gjelden må være pådratt, må beslagsforbudet tas ”senest ved overdragelsen” av gjenstanden, jf. dekl. § 3-1 (1). Det avgjørende er når overdragelsen ”blir gjennomført”, se dekl. §§ 3-1 (1), 3-2 (1).³⁷ Denne gjennomføringen finner sted når gjenstanden blir ”overgitt” til mottageren. Spørsmålet som må besvares er altså hvilket rettslig innhold overgivelseskriteriet har.

Spørsmålet om når en gjenstand anses for overlevert er en klassisk juridisk problemstilling som har stått meget sentralt innenfor stansingsretten (den stansingsrett selger har overfor skyldneren og skyldnerens fordringshavere ved gjensidig bebyrdende avtaler). Det vil i denne oppgave bli for omfattende å gjøre rede for hele denne problemstilling, og jeg nøyer meg derfor i all hovedsak med å vise til stansingsretten³⁸.

Ved testamentariske disposisjoner er tidspunktet for gjennomførelsen ikke avgjørende. Spørsmålet er da bare om forbeholdet om beslagsforbud er tatt i gyldig og gjeldende testament.

³⁴ Brækhus s. 106-107, Huser s. 384 flg.

³⁵ Myhre i TfR s. 127-131.

³⁶ Se nærmere Andenæs s. 266 flg.

³⁷ NOU 1972:20 s. 269.

³⁸ Se nærmere Andenæs s. 131 flg.

2.2.8 Avkastning

Deknl. § 3-1 (3) fastsetter regler om eiendelens avkastning. Her gis giveren adgang til å fastsette at også eiendelens avkastning skal være beslagsfri. Beslagsforbud i avkastningen inntreer med andre ord ikke automatisk. Det må bestemmes særskilt av giveren, jf. ”kan bestemme”. At giveren har en slik adgang er etter mitt syn rimelig. Når giveren kan bestemme hvorvidt han ønsker å overdra en beslagsfri eiendel til skyldneren, må han også kunne bestemme at avkastningen skal være beslagsfri.

Et praktisk eksempel er en mottager som i gave har fått en fast eiendom, og som leier ut denne og mottar en leieinntekt. Slik inntekt kan av giver gjøres beslagsfri, men kun ”i samme utstrekning som selve formuesgodet”. Hovedgjenstanden må således være beslagsfri. Hvis bare en del av den faste eiendom er beslagsfri, vil kun leieinntekt knyttet til denne delen, være beslagsfri. Der det ikke ytes vederlag overhodet, vil det naturlig nok kunne avtales at hele avkastningen skal være beslagsfri.

Ved siden av slik leieinntekt omfatter begrepet avkastning også utbytte og annen kapitalavkastning.

Avkastning som skyldes mottagerens personlige arbeidsinnsats, kan derimot ikke gjøres beslagsfri, jf. tredje ledd siste punktum. Bakgrunnen er at det ellers ville være en stor fare for at mottageren binder arbeidsinnsats til den beslagsfrie gjenstanden med den følge at inntektene av hans arbeid som ellers kunne tjene til dekning for kreditorene, blir beslagsfrie. I eksempelet over, ville dette kunne medført at mottageren av den faste eiendom, allokerte all sin arbeidsinnsats til denne. Konsekvensen ville med all sannsynlighet vært at eiendommen steg i verdi, utleieverdien ble høyere, og avkastningen økte deretter. Det må således trekkes en grense for hva som faller innenfor den personlige arbeidsinnsats. Vanligvis vil dette være på det rene, men en del grensetilfelle kan oppstilles. Det tidligere eksempelet vedrørende leieinntektene av den faste eiendom kan problematiseres ytterligere. Etter mitt syn er omfanget av den personlige arbeidsinnsats et vesentlig moment i vurderingen. Hvis mottager av eiendommen har meget få oppgaver knyttet til selve utleievirksomheten, for eksempel kun utsendelser av månedelige fakturaer på husleie til én leietager, vil det være klart at leieinntektene ikke kan knyttes til debitors

arbeidsinnsats. Utsendelser av fakturaer innebærer riktignok en viss grad av personlig arbeidsinnsats. Arbeidet er nødvendig, men av meget beskjedent omfang. Hvis det er mer omfattende leieforhold, hvor det finnes mange leietakere og hvor utleier har langt mer omfattende arbeidsoppgaver, som for eksempel vaktmesteroppgaver og vedlikehold av utleieobjektet etc., vil det være naturlig å anse arbeidet som personlig arbeidsinnsats, hvilket innebærer at avkastningen ikke vil være beslagsfri.

Innstillingen gir også eksempler på denne grensedragningen.³⁹ Avkastningen av et gårdsbruk vil ikke være beslagsfri hvis mottageren driver gården selv, mens forpaktningssavgift kan gjøres beslagsfri hvis gården forpaktet bort.

At beslagsfrihet ikke kan betinges for avkastning som skyldes mottagerens personlige arbeidsinnsats gjelder uavhengig av om avkastningen "helt eller delvis" skyldes den personlige arbeidsinnsats. Bakgrunnen for at det ikke sondres mellom sistnevnte skyldes praktiske grunner, da det på denne måten unngås å måtte skille mellom hvor stor del av avkastningen som skal tilskrives skyldnerens innsats, og hvor stor del som må tilskrives den investerte kapital.⁴⁰ Det avgjørende i denne forbindelse er bruttoavkastningen.

2.3 Privat beslagsforbud – fremtidig gjeld

Giveren kan også bygge ut beslagsforbudet til å omfatte gjeld som mottageren pådrar seg etter at overdragelsen er gjennomført. Deknl. § 3-2 regulerer adgangen til å treffe bestemmelse om private beslagsforbud med virkning for slik fremtidig gjeld.

2.3.1 Fremtidig gjeld

Deknl. § 3-2 (1) gir vern overfor "fremtidig gjeld". Det siktes her til gjeld som mottakeren stifter etter at gaven er overdratt. Begrunnelsen for å tillate et beslagsforbud også overfor fremtidig gjeld er først og fremst hensynet til giveren. Han anses å ha en beskyttelsesverdig interesse i å kunne sikre skyldneren en økonomisk fordel. Bakgrunnen for et slikt beslagsforbud, er at giveren ikke stoler ikke på mottagerens evne til å styre sin økonomi i

³⁹ NOU 1972:20 s. 271.

⁴⁰ NOU 1972:20 s. 271.

fremtiden. Et praktisk eksempel hvor beslagsforbud for fremtidig gjeld kan være særlig aktuelt er overfor personer med rusavhengighet. En far med en narkoman datter ønsker å ivareta henne ved å gi henne et sted å bo, en leilighet. Av erfaring vet han at hvis han overfører leiligheten til henne på normalt vis, vil hun antagelig stifte ny gjeld for å få dekket sitt rusbehov – og kreditorene vil ønske å tvangsselge leiligheten for å få dekket gjelden. Her vil et beslagsforbud som står seg mot også fremtidige kreditorer ha gode grunner for seg. Hovedformålet med beslagsforbudet vil i dette tilfelle ikke være å unndra eiendeler fra kreditorene, derimot et nødvendig middel for å unngå at en stoffmisbruker ”mister” sin egen bolig.

Fra kreditorenes ståsted er det klart at en regel som tillater beslagsforbud knyttet til fremtidig gjeld kan være en stor ulempe. De har ikke nødvendigvis kjennskap til at det hefter beslagsforbud på skyldnerens eiendeler og kan derfor ha gitt skyldneren kreditt i tillit til hennes tilsynelatende gode økonomiske stilling. Det er derfor langt mer betenkelig å tillate beslagsforbud knyttet til fremtidig gjeld enn knyttet til eldre gjeld. På den annen side er det etter mitt syn viktig å få frem at slike forventninger hos kreditor tradisjonelt ikke har vært tillagt avgjørende vekt i den dynamiske tingsrett.⁴¹ Kreditorene bør ikke kunne bygge på debtors legitimasjon med hensyn til formuesverdier. Dette utgangspunktet, som medfører at kreditor har risikoen for sin vurdering av skyldnerens formuerettslige stauts, er, som nevnt i punkt 1.5, kommet til uttrykk i dekl. § 2-2. Der fremgår det at det kun er de eiendeler som ”tilhører skyldneren på beslagstiden”, det kan tas beslag i.

For å unngå at kreditorene skal komme i en slik situasjon som her skissert, er det stillet krav til bevis både for at det er avtalt beslagsforbud, og tidspunktet for når dette er gjort, se punkt 2.4 om rettsvern.

Om skjæringspunktene for når gjelden må anses pådratt og overdragelsen gjennomført, vises til tidligere behandling i punkt 2.2.7.

2.3.2 Begrensning i mottagerens rådighet

For beslagsforbud knyttet til fremtidig gjeld har mottageren ikke adgang til å gjøre seg nytte av gjenstanden ved ”salg eller pantsettelse eller på lignende måte”, jf. dekl.

⁴¹ Falkanger s. 477.

§ 3-2 (1). Denne oppstilte rådighetsinnskrenkning har sammenheng med betenkelighetene som knytter seg til beslagsforbud for fremtidig gjeld. Lovgiver har således innskrenket mottagerens rådighet i forhold til bestemmelsen i deknl. § 3-1. Det utvidede kreditorvern som deknl. § 3-2 hjemler, har med andre ord korresponderende sterke innskrenkninger på mottagerens utnyttelse av objektene som kapital- eller sikkerhetsobjekt. Det er først og fremst salg og pantsettelse det er forbudt å foreta, slik at skyldneren ikke har anledning til å angripe selve den båndlagte kapital og omgjøre kapitalen til penger/likvider. Dette er naturlig da disposisjoner av denne art kan være svært kreditorskadelige. For også å få med de transaksjoner som i realiteten er av tilsvarende art som de to nevnte, omfatter bestemmelsen også disposisjoner tatt ”på lignende måte”. Et eksempel på dette er langsiktig utleie med større forskuddsbetaling av leien.⁴²

Rådighetsforbudet gjelder kun selve hovedtingen, noe som innebærer at avkastningen fritt kan brukes mv., med mindre giveren har bestemt noe annet.⁴³ Her kan det stilles spørsmål ved hvordan dette stiller seg hvis avkastningen reduserer hovedtingens verdi. Det vil jo i ytterste konsekvens kunne ramme kreditorenes dekningsadgang. Forarbeidene legger likevel til grunn at avkastning som reduserer hovedtingens verdi, faller utenfor rådighetsforbudet, eksempelvis vanlig drift av sandtak.⁴⁴ Avkastningen kan altså gjøres beslagfri på samme vilkår som for mottagerens eldre gjeld.

Et annet spørsmål er hvorvidt beslagsforbudet uttrykkelig må rette seg også mot fremtidig gjeld. Verken loven eller forarbeidene besvarer dette spørsmålet, så uklarhet må her må løses ved tolking. For tolking av testament er det grunnleggende utgangspunkt at testamenter skal tolkes subjektivt, det sentrale er å fastslå hva arvelateren har ment, jf. al. § 65 (1). Ved gavedisposisjoner må også et tilsvarende synspunkt kunne anlegges. På den annen side innskrenker dette kreditorenes normale rettigheter. Jeg mener derfor at det kreves klarhet fra giver eller arvelater, med andre ord en objektiv forståelse.

⁴² NOU 1972:20 s. 272.

⁴³ NOU 1972:20 s. 272.

⁴⁴ NOU 1972:20 s. 272, uklart Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 146-147.

2.3.3 Gjeld som faller utenfor beslagsforbudet

Beslagsforbud knyttet til fremtidig gjeld er ikke til hinder for at det kan søkes dekning i en gjenstand for krav som har nær tilknytning til denne. Deknl. § 3-2 (2) oppstiller en regel om at visse grupper av gjeld er helt uberørt av beslagsforbudet i første ledd. For det første omfatter unntaket gjeld ”som har direkte sammenheng med drift, vedlikehold eller utbedring av formuesgodet”. Eksempler på dette er leveranser av brensel, elektrisitet, kunstgjødsel og fôr til et gårdsbruk, håndverksregninger ved reparasjon og vedlikehold mv. av gjenstanden/eiendommen.⁴⁵ Her må begrunnelsen være at disse kravene nettopp oppstår på bakgrunn av den beslagsfrie gjenstand – slik gjeld har direkte tilknytning til gjenstanden. Det vil av den grunn være lite rimelig overfor kreditorene at de skal møtes med at gjenstanden er beslagsfri.

”Skatter og avgifter” som vedrører gjenstanden er også uberørt av beslagsforbudet, herunder også en forholdsmessig del av alminnelig formues- og inntekstskatt, for så vidt den skyldes den beslagsfrie gjenstand.⁴⁶ Her må det skje en forholdsmessig fordeling på skyldnerens øvrige inntekt og formue. Bakgrunnen for dette unntaket må hovedsakelig skyldes at slik gjeld ikke bygger på avtale. Skillet mellom de forventninger som knytter seg til henholdsvis eldre og fremtidig gjeld har lovgivningspolitisk liten betydning i forhold til gjeld som ikke bygger på avtale - slike kreditorer har et naturlig krav på dekning i alle eiendeler som tilhører skyldneren på beslagstiden uten hensyn til om kravet er oppstått før eller etter at eiendelen er overført til mottageren.⁴⁷

”Krav på erstatning eller oppreisning for skade som erververen har voldt forsettelig eller grovt uaktsomt eller regresskrav på grunn av slik skade når kravet er oppstått etter at overdragelsen er gjennomført” omfattes også, jf. tredje ledd siste punktum. Denne regel er utformet i overensstemmelse med dekl. § 2-6 (1)a som generelt gir mulighet for utvidet dekningsadgang i slike tilfeller. Her må begrunnelsen være at hensynet til den skadelidte veier tyngre enn hensynet til skadevolder (mottageren av den beslagsfrie gjenstand) i denne situasjonen. Den skadelidte har her et legitimt behov for å få utbetalt erstatningen og skal

⁴⁵ NOU 1972:20 s. 272.

⁴⁶ NOU 1972:20 s. 272.

⁴⁷ Andenæs s. 92

ikke ”avspises” med et beslagsforbud hos skadevolder. Tross disse synspunkter er regelen utformet slik at skadelidte kan risikere å bli møtt med et beslagsforbud, med mindre skadevolder har opptrådt forsettelig eller grovt uaktsomt. Det oppstilles et krav om kvalifisert skyldansvar. Regelen kommer altså ikke til anvendelse der det foreligger objektivt ansvar eller simpel uaktsomhet.

Det er kun erstatningskrav som er oppstått etter at gjenstanden ble overdratt til skyldneren som går foran beslagsforbudet, og dette begrunnes med at beslagsforbud bare kan tas i forbindelse med vederlagsfri overdragelse til skyldneren.⁴⁸

Som det fremgår av denne drøftelse, har kreditorer i bestemte tilfelle mulighet til å ta utlegg og kreve tvangsdekning i en gjenstand uten hensyn til beslagsforbudet, og dette gjelder selv om beslagsforbudet har fått rettsvern etter alminnelige regler, se under.

Et annet spørsmål som reiser seg er hvorvidt disse særlige fordringshavere i dekl. § 3-2 (2) kan ta utlegg i eiendelen selv om det er åpnet gjeldsforhandling eller konkurs i mottagerens bo. Andenæs besvarer dette spørsmålet bekreftende. Han begrunner dette standpunktet med å vise til en analogi fra dekl. § 2-6 (4).⁴⁹ Her slås fast at utlegg i henhold til bestemmelsen kan tas selv om det er åpnet gjeldsforhandling eller konkurs i skyldnerens bo. Etter mitt syn vil det her oppstå et motsetningsforhold mellom denne bestemmelse og dekl. § 6-7. Under konkursbehandlingen kan dividendefordringer ikke kreves dekket ved utlegg i midler som tilhører skyldneren, men som ikke blir trukket inn i boet, jf. dekl. § 6-7. Imidlertid løses dette motsetningsforholdet ved at dekl. § 2-6 (4) går foran det alminnelige utleggsforbud i dekl. § 6-7.⁵⁰

2.3.4 Beslagsforbuds gyldighetstid

Giveren kan bestemme at eiendelen(e) som overføres også skal sikres mottagerens arvinger. Men her må adgangen til å nedlegge private beslagsforbud forstås med den

⁴⁸ NOU 1972:20 s. 272.

⁴⁹ Andenæs s. 95.

⁵⁰ Andenæs s. 78.

begrensning som følger av forbudet i Grunnloven § 108 mot fideikomisser⁵¹, jf. lov 23. juni 1888 § 13 og al. § 71 (2). I praksis innebærer dette at et beslagsforbud kan tas til og med neste slektsledd ufødte barn. Grunnlovsbestemmelsen har til intensjon å hindre at det oppstår en arvelig rikmannsklasse i landet, og den er ikke noe ubetinget forbud mot at en giver eller en arvelater begrenser mottagerens rådighet og bestemmer hvem gaven eller arven skal gå til etter den første mottagerens død.⁵²

Et annet spørsmål er om det kan godtas at giveren fastsetter en viss tidsavgrensning av beslagsforbudets varighet, for eksempel i ti år eller frem til mottageren gifter seg. Særlig praktisk er dette for beslagsforbud knyttet til fremtidig gjeld. Verken dekningsloven eller forarbeidene behandler dette spørsmål. Enn mindre behandles spørsmålet i rettspraksis og litteratur.

Hensynet til kreditorene kan ikke stå i veien for et slikt tidsbegrenset forbehold om beslagsforbud godtas. For dem vil det snarere tvert imot være en fordel at beslagsforbudet er tidsbegrenset. Det vil innebære at eiendelen vil gå fra å være beslagfri til beslagbar når tidsperioden er utløpt. Dette vil igjen øke deres dekningsmuligheter. Giveren vil på sin side kunne ha gode grunner til å ønske en slik ordning. Når han har mulighet til å la være å ta et slikt forbehold, burde han også ha mulighet til å ta et tidsbegrenset forbehold. Det eneste hensynet som kan tenkes å tale mot en slik løsning må være hensynet til mottageren. For ham vil det naturligvis være ønskelig at beslagsforbudet er tidsbegrenset. Men dette hensynet kan neppe tillegges avgjørende vekt. Den overdratte eiendel er en tilfeldig fordel som tilfaller ham, og han kan ikke sies å ha noen beskyttelsesverdig interesse i at beslagsforbudet opprettholdes på ubestemt tid.

Etter mitt syn foreligger det ikke tilstrekkelig tungtveiende grunner til å forby et slikt tidsbegrenset beslagsforbud. En slik tidsbegrensning må følgelig kunne godtas.

⁵¹ Et fideikomiss er en formuesmasse som er båndlagt ved bestemmelse av en arvelater eller giver slik at den skal gå i arv etter en nærmere bestemt arvegangsfølge.

⁵² Andenæs/Fliflet s. 343.

Hvorvidt mottageren kan gi avkall på et beslagsforbud er også et viktig spørsmål. I proposisjonen uttales det følgende: ”Det avhenger av erververen om han vil motta arven eller gaven på de vilkår som er satt⁵³”. Dette utsagnet forutsetter at mottageren har anledning til å velge hvorvidt han ønsker å motta en gave underlagt beslagsforbud. Hvis mottageren avslår å motta en gave vil dette i realiteten innebære et avkall på beslagsforbudet. Det må han ha anledning til. Etter mitt syn er det rimelig at mottageren har en slik adgang, da beslagsforbud i visse situasjoner kan ha en lite ønskelig innvirkning på mottageren. Beslagsforbud kan føles som en form for mistillit til mottagerens privatøkonomiske situasjon og/eller en form for umyndiggjøring. Hvis mottageren har en annen oppfatning av egen økonomi enn giveren har, vil dette kunne oppfattes sårende for mottageren. I mottagerens øyne kan da et avslag på en gave (underlagt beslagsforbud) være den beste løsning.

Mottageren har derimot ikke anledning til å motta en gave og samtidig gi avkall på selve beslagsforbudet. Hvis han ønsker å motta gaven må han følge de vilkår som er satt.

Private beslagsforbud opphører normalt ved mottagerens død, med unntak for de tilfelle der det er gitt virkning også for mottagerens rettsetterfølgere.⁵⁴

2.4 Rettsvern

For at beslagsforbud i ervervede eiendeler skal stå seg overfor kreditorene må det ha rettsvern, jf. dekl. § 3-3. Dette innebærer at beslagsforbudet må tinglyses eller markeres med andre ytre kjennetegn, den såkalte rettsvernsakten. For kreditorene vil det være meget viktig å få fastslått hvorvidt det er knyttet private beslagsforbud til skyldnerens eiendeler - det vil være av avgjørende betydning for deres dekningsadgang. Beslagsforbudet i eiendelene må derfor publiseres, og tidspunktet for overdragelsen må fastsettes. Hensynet til publisitet og notoritet er begrunnelsen for rettsvernreglene etter gjeldende rett. Dersom rettsvern ikke er etablert, trenger kreditorene ikke å respektere beslagsforbudet, og beslagsforbudet kan heller ikke gjøres gjeldende overfor godtroende tredjemenn.

⁵³ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 150 nederst.

⁵⁴ Andenæs s. 93.

Da det er ulike hensyn bak rettsvernreglene knyttet til henholdsvis eldre og fremtidig gjeld, er også rettsvernreglene utformet noe ulikt på dette punkt. Jeg kommer nærmere tilbake til disse ulikhetene.

Når det gjelder de ulike rettsvernsaktene for formuesgoder, foreligger det et viktig skille mellom ”registrerbare formuesgoder” og ”andre formuesgoder”. Reglene om hvilke rettsvernsakter som kreves for de forskjellige formuesgoder, vil bli behandlet nedenfor.

2.4.1 Rettsvernsakt registrerbare formuesgoder

For å få rettsvern for et forbehold om beslagsforbud i fast eiendom kreves det en rettsvernsakt, tinglysning i grunnboken, jf. dekl. § 3-3 (1) 1. punktum. ”Fast eiendom” må her forstås på samme måte som begrepet benyttes innefor tinglysningssystemet.⁵⁵ Det vil i utgangspunktet innebære det som er gjenstand for registrering i grunnboken.⁵⁶ For ”andre registrerbare formuesgoder” er det aktuelt med tilsvarende registrering i luftfartøysregisteret⁵⁷ og skipsregisteret⁵⁸. Dette kravet til tinglysning stilles uavhengig av om mottagerens gjeld knytter seg til eldre gjeld etter dekl. § 3-1 eller fremtidig gjeld etter dekl. § 3-2.

For mottagerens fremtidige gjeld etter dekl. § 3-2, er ikke nevnte registrering tilstrekkelig alene. Her oppstilles det et ytterligere krav. I og med at mottager ikke har anledning til å verken selge eller pantsette gjenstanden, er det viktig at dette registreres, slik at kreditorene vet hva de har å forholde seg til. Hvis mottager, tross forbudet, likevel skulle prøve å selge den mottatte gjenstand, vil en slik registrering også kunne medføre at potensielle kjøpere og/eller panthavere blir fratatt sin gode tro, hvilket vil hindre godtroerverv på deres hånd. Som Falkanger fremhever, så skal det nok ganske meget til før en eventuell kjøper eller panthaver kan bli hørt med at han er i aktsom god tro når relevant informasjon finnes i

⁵⁵ Se mer om fast eiendom og fast eiendoms grenser i Falkanger s. 77 flg.

⁵⁶ Se lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysning kap. 3.

⁵⁷ Se lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart kap. 3.

⁵⁸ Se lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister kap. 1.

Løsøreregisteret.⁵⁹ Det samme må gjelde hvis dette er tinglyst i et realregister. At regelen er utformet på dette vis vil være betryggende sett fra kreditorenes ståsted. På bakgrunn av blant annet disse synspunkter, må mottagerens rådighetsinnskrenkning tinglyses/registreres i grunnboken eller i det aktuelle register, for å oppnå rettsvern.

2.4.2 Rettsvernsakt andre formuesgoder

Deknl. § 3-2 (2) 1.punktum inneholder rettsvernreglene for beslagsforbud i de formuesgoder som ikke omfattes av en realregisterordning, såkalte "andre formuesgoder". Med "andre formuesgoder" må forstås andre gjenstander enn de som kan registreres i et realregister etter første ledd. Rettsvernsakten for beslagsforbud i disse er tinglysing i Løsøreregisteret.⁶⁰ Løsøreregisteret er en del av Brønnøysundregistrene, og er systematisert etter person (ikke etter gjenstand som i realregistrene), og er offentlig for innsyn. Reglene om registreringen av disse gjenstandene er like, uavhengig av om mottagerens gjeld knytter seg til eldre eller fremtidig gjeld, og vil derfor bli behandlet under ett. Hensikten bak disse registreringsreglene er å sørge for at kravene til notoritet og publisitet blir tilfredsstilt.

Som det fremheves i innstillingen har det i teorien, forut for loven, til dels vært oppstilt et krav om at rettsvern i en situasjon som denne krever overlevering til tredjemann eller lignede.⁶¹ Men som innstillingen påpeker, ville det være hensiktsløst å benytte adgangen til å nedlegge beslagsforbud, hvis mottager skulle fratras den fysiske råderetten. Eksempelvis ved løsøre, vil hensikten med overdragelsen nettopp være den at mottageren personlig skal ha besittelsen. Derfor oppstilles det etter gjeldende rett intet krav om rådighetsberøvelse på dette punkt.

Ett ytterligere krav til denne tinglysingen er at gjenstandene må spesifiseres på en egen liste. Dette vil gi kreditorer og andre en oversikt over hvilke gjenstander som omfattes av beslaget, samt tidspunktet for beslaget, noe som igjen er med på å sikre kravene til notoritet og publisitet.

⁵⁹ Falkanger nederst s. 577.

⁶⁰ Jf. tl. § 34.

⁶¹ NOU 1972:20 s. 272.

I forbindelse med visse bestemte gjenstander har lovgiver av notoritetshensyn stilt strengere krav til rettsvernsakten, enn hva som følger av kravene etter første ledd første punktum. Dette gjelder etter dekl. § 3-3 (2) 2.punktum ”penger, verdipapirer og enkle fordringer”. I tillegg til tinglysing eller registrering, må penger og verdipapirer overføres til en tillitsmann, jf. dekl. § 3-4, se mer om denne under punkt 2.5. Det innebærer at skyldneren må gi fra seg (oppgi råderetten) over penger og verdipapirer. Begrunnelsen for denne regelen, er at skyldneren skal forhindres fra å disponere over grunnkapitalen selv. På denne måte unngås det at mottagerens øvrige midler blandes med de beslagsfrie midler. For å oppnå rettsvern for enkle fordringer må debitor cessus, det vil si den som har forpliktet seg til å innfri fordringen, underrettes om at rådigheten over fordringen er gått over til tillitsmannen. Med enkle fordringer forstås her krav hvor dokumentet ikke i seg selv skaper legitimasjon for eier/ihendehaver, i motsetning til verdipapir og omsetningsgjeldsbrev. Dog er grensen ikke viktig da både enkle krav og verdipapir omfattes av denne regel. Regelen innebærer at debitor, som følge av beslagsforbudet, ikke skal betale til kreditor etter fordringen, men til tillitsmannen. På denne måte holdes slike innbetalinger atskilt fra mottagerens øvrige midler.

Tilleggskravet om rådighetsoverføring til tillitsmannen, gjelder både i forhold til mottagerens eldre og fremtidige gjeld, og kommer også i tillegg til kravet om rådighetsbegrensning etter dekl. § 3-2.⁶²

Rettsvernsakten for forbehold om beslagsforbud i et finansielt instrument registrert i Verdipapirsentralen (VPS) må behandles særskilt. Finansielle instrumenter reguleres hovedsakelig av lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter, men her foreligger det et viktig skille fra de fysiske verdipapirer behandlet over. Når finansielle instrumenter registreres i VPS, benyttes det ikke fysiske verdipapirer. Det opereres derimot med ulike konti. Det er derfor ikke mulig å overgi ”verdipapirer” fysisk til tillitsmannen. Verken dekningsloven eller verdipapirregisterloven løser dette spørsmålet.

Rettsvernreglene i verdipapirregisterloven er skåret over samme lest som de tilsvarende

⁶² Andenæs s. 96.

regler i blant annet lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysning, og det taler for at tilsvarende rettsvernsakt også må benyttes her. Det innebærer at et forbehold om beslagsforbud i en VPS-konto, må registreres på den aktuelle konto for å oppnå rettsvern. Antagelig er det tilstrekkelig at det fremgår av registreringen at det kun er tillitsmannen som kan disponere over kontoen. For fremtidig gjeld er det usikkert om rådighetsinnskrenkningen i dekl. § 3-2 også må registreres. De lege lata kan dette neppe kreves, men de lege ferenda tilsier hensynet til kreditorene at også denne rådighetsinnskrenkningen registreres.

De lege lata skaper manglende lovebestemmelser på dette området en uholdbar rettsituasjon, og det er tydelig at lovgiver overså dette spørsmålet ved innføringen av verdipapirregisterloven. Lovgiver bør etter mitt syn vurdere å innføre bestemmelser som tar stilling til disse spørsmål.

2.4.3 Tidspunkt for etablering av rettsvern

I dekl. § 3-3 (3) henviser loven til "de alminnelige rettsvernsregler", hvilket innebærer at spørsmålet om når rettsvernet må etableres for å stå seg overfor mottagerens fordringshavere, må løses etter disse. Et meget praktisk eksempel hvor spørsmålet om rettsvern blir satt på spissen, er når en giver yter en gave med beslagsforbud for eldre gjeld, for eksempel en fast eiendom. I perioden fra eiendommen overføres til mottager og frem til den blir tinglyst går det gjerne noen dager, og i denne perioden er det ikke utenkelig at mottager pådrar seg mer gjeld. Spørsmålet som oppstår da er hvorvidt disse nye kreditorene må respektere beslagsforbudet i den faste eiendom. For fast eiendom må spørsmålet løses i samsvar med tingl. §§ 20-23. Et eksempel fra rettspraksis fremgår av RG 1996 s. 730 Borgarting lagmannsrett. Her ble et testaments bestemmelse om privat beslagsforbud ansett å ha fått rettsvern senere enn kommunens utlegg i arvingens "boslodd". Etter omstendighetene ble det antatt at utlegget var tilstrekkelig spesifisert og at notifikasjon til testamentets tillitsmann var fullverdig rettsvernsakt til tross for at boet var sluttet da utlegget ble tatt.

Som Andenæs fremhever, krever ikke dekningsloven at det etableres rettsvern samtidig med overdragelsen eller uten ugrunnet opphold.⁶³ Det medfører at hvis rettsvernet først

⁶³ Andenæs s. 96.

etableres ved en senere anledning, er det ikke utenkelig at mottagerens eldre og nye fordringshavere i mellomtiden har unnlatt å sikre seg i tillitt til at de om nødvendig kan ta beslag i den ervervede eiendel. Dette er uten betydning hvis beslagsforbudet etter alminnelige rettsvernsregler står seg overfor etterfølgende utlegg eller konkurs. Her kan det nok med rimelighet stilles spørsmål til lovgiverens prioritering av beslagsfriheten fremfor mottagerens fordringshavere, et spørsmål som også Andenæs her reiser.

2.4.4 Særskilt rettsvernsregel for beslagsforbud fastsatt ved testament

I deknl. § 3-3 (2) 4.punktum er det oppstilt en egen regel om rettsvern for beslagsforbud tatt i testament. Dersom testator fastsetter et slikt beslagsforbud i testament, har han ikke mulighet til verken å tinglyse eller registrere beslagsforbudet slik første ledd bestemmer. Dette skyldes blant annet tingl. § 14 (2), som fastslår at et dokument som skal tinglyses må inneholde en endelig disposisjon. I og med at testator både har mulighet til å endre og tilbakekalle sitt testament og disponere over gjenstandene i levende live, anses ikke dette som en slik endelig disposisjon. Dette er bakgrunnen for at bestemmelsens fjerde punktum, slår fast at beslagsforbudet har midlertidig rettsvern, selv om reglene i første og annet ledd ikke er fulgt. Ifølge ordlyden er varigheten av rettsvernet inntil boet er overtatt til privat skifte eller under offentlig skiftebehandling. I praksis vil dette etter mitt syn medføre at det ikke lar seg gjøre å oppnå et sammenhengende rettsvern. Arvingene har ikke legitimasjon til å få beslagsforbudet tinglyst før boet er overtatt til privat skifte – samtidig som beslagsforbudet må tinglyses før dette tidspunkt for å ha sammenhengende rettsvern.

2.5 Tillitsmann ved beslagsforbud

Når et forbehold om beslagsforbud fastsettes i gave eller i testament etter deknl. § 3-1 eller § 3-2 skal det i alle tilfelle oppnevnes en tillitsmann, jf. deknl. § 3-4 (1). Påbudet kommer således til anvendelse også utenfor tilfellene i deknl. § 3-3 (2) hvor overføringen av penger, verdipapirer og enkle fordringer til tillitsmann er et rettsvernskrav.

Deknl. § 3-4 gir regler om oppnevning av tillitsmann, og regler om hvordan tillitsmannen skal forestå forvaltningen av debtors midler. Det vil være behov for tillitsmann ved de

anledninger mottageren ikke selv har besittelse av gjenstanden, men også der gjenstanden ikke overføres til denne, særlig der beslagsforbudet bare medfører innskrenkninger i skyldnerens rådighet.⁶⁴ Hovedbegrunnelsen for bestemmelsen om tillitsmann er hensynet til kreditorene. Reglene sørger for god notoritet, og de forhindrer at debitor blander sine øvrige midler med de beslagsfrie midler. Det vil være ønskelig sett fra kreditorenes ståsted at det føres en kontroll over mottagerens bruk av gjenstanden(e). Dette medfører at det blir vanskeligere for debitor å foreta disposisjoner som kan stå i strid med bestemmelsene om beslagsforbud. Samtidig er tillitsmannen også en nøytral part, som både debitor og kreditor kan feste tillitt til, og dette er viktig, da vedkommende skal være en kontrollinstans.

2.5.1 Oppnevning av tillitsmann

Det er giveren som oppnevner tillitsmannen, og han må velge ”en bank”⁶⁵, ”en advokat”⁶⁶ eller ”et overformynderi”⁶⁷, jf. dekl. § 3-4 (1) 1.punktum. Begrunnelsen for at nettopp disse grupper er valgt ut, skyldes at de er særlig kvalifiserte persongrupper, og det antas at oppgaven som tillitsmann ligger godt til rette for dem.⁶⁸ De er vant til å håndtere penger/verdier på andres vegne.

Skulle oppnevningen av tillitsmann mot formodning ikke bli foretatt av giveren, skal fylkesmannen foreta oppnevningen, vel og merke på mottagerens anmodning, jf. første ledd annet punktum. Et eksempel på en situasjon hvor sistnevnte kan være aktuelt, foreligger når forbeholdet om beslag er tatt i et testament hvor testator ikke har oppnevnt tillitsmann.⁶⁹ Første ledd tredje punktum gir regler om oppnevning av ny tillitsmann, i tilfelle hvor den først oppnevnte er forhindret eller død, eller ønsker seg fritatt, eller hvor han ikke utfører sitt verv på forsvarlig måte. Denne oppnevningen forestås også av fylkesmannen.

⁶⁴ NOU 1972:20 s. 273.

⁶⁵ Se lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker og lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker.

⁶⁶ Se lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene kap 11.

⁶⁷ Se lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige kap 3.

⁶⁸ NOU 1972:20 s. 273.

⁶⁹ NOU 1972:20 s. 273.

2.5.2 Tillitsmannens oppgaver

Tillitsmannen har etter dekl. § 3-4 (2) to oppgaver. På den ene side skal han forvalte de beslagsfrie penger og verdipapirer som er overlevert til ham, mens han på den annen side skal føre tilsyn med de beslagsfrie eiendeler i mottagerens besittelse. Han må også følge eventuelle nærmere fastsatte forskrifter gitt av giveren om forvaltningen av midlene, se nærmere om endring av slike forskrifter under punkt 2.5.4.

Tillitsmannen skal ivareta "erververens tarv", hvilket må innebære at han skal ivareta mottagerens interesser og rettigheter knyttet til den beslagsfrie gjenstand. Samtidig skal han også ivareta kreditorenes interesser, ved at han skal se til at mottageren ikke ved hjelp av beslagsforbudet søker å unndra andre midler fra sine kreditorer, med andre ord forhindre sammenblanding. Tillitsmannen skal således til enhver tid ha oversikt over hvilke eiendeler beslagsforbudet omfatter. Dette er betryggende for kreditorene, da det er viktig for dem at skyldneren ikke får anledning til å skape uklarhet rundt forbudet. En slik uklarhet kunne resultert i at skyldneren holdt andre midler unna kreditorene.

Etter mitt syn medfører kravet om oppnevning av tillitsmann både fordeler og ulemper. På den ene side er det helt klart en betryggende ordning sett fra kreditorenes ståsted. Det faktum at en nøytral kontrollinstans forvalter penger, verdipapirer og enkle fordringer gjør at kreditorene slipper å måtte holde øye med disse midlene til enhver tid. For kreditorene er det også ønskelig at de beslagsfrie og beslagbare midler holdes atskilt. Ordningen vil også kunne bidra til at mottager blir "tvunget" til å styre økonomien sin på et mer fornuftig vis, hvilket kan hjelpe ham i det lange løp. På den annen side vil nok noen hevde at ordningen med tillitsmann en form for umyndiggjøring av mottager. Det kan stilles spørsmål ved om denne ordningen er et for stort apparat å sette i verk, i tilfelle hvor beslagsforbudet bare gjelder relativt små verdier. Kanskje det heller burde vært en ordning som ga den enkelte mulighet til å velge ønsket løsning på egenhånd? Utover dette er det opplagt at tillitsmannsordningen gjør ordningen med private beslagsforbud mindre attraktiv, vel og merke i forbindelse med pengegaver og lignende. Dette kan resultere i at bruken av slike beslagsforbud minker. Nå skal det for øvrig bemerkes at dette ikke nødvendigvis er en

ulempe. Hvis det fra lovgivers side er ønskelig å holde antallet beslagsforbud nede, er dette et effektivt virkemiddel, hvilket jeg kommer nærmere tilbake til i del 3.

Tillitsmannens oppdrag må for øvrig kunne sies å ha fått en viss dualistisk karakter, da dennes oppgave både skal ivareta skyldnerens og kreditors interesser.

2.5.3 Virkningen av at tillitsmann ikke oppnevnes

Virkningen av at tillitsmann ikke er oppnevnt reguleres ikke i loven, så her må det ses hen til andre relevante rettskilder. For den videre behandling er det hensiktsmessig å behandle beslagsforbud knyttet til eiendelene i dekl. § 3-3 (1) og § 3-3 (2) hver for seg.

For de eiendeler omtalt i dekl. § 3-3 (2) må virkningen av at forbudet ikke følges være at rettsvernet ikke anses etablert, slik at kreditorene ikke trenger å respektere beslagsforbudet.

⁷⁰ I dette tilfelle er jo nettopp oppnevning av tillitsmann et rettsvernsvilkår, så dette er en naturlig konsekvens.

For de eiendeler omtalt i dekl. § 3-3 (1) kan spørsmålet neppe besvares på samme vis. Her må nok utgangspunktet være at kreditorene må respektere beslagsforbudet, da det i denne situasjonen ikke er avgjørende for rettsvernet hvorvidt tillitsmann er oppnevnt eller ikke.

Proposisjonen er meget sparsom med drøftelser knyttet til dette spørsmål, men noen bemerkninger fremkommer.⁷¹ Det forutsettes at dersom mottageren ikke vil motta arven eller gaven på de vilkår som er satt, og dersom han unnlater å gjøre det nødvendige for å oppfylle vilkårene, kan det føre til at gaven går tilbake til giveren eller at arven går til andre. Er giveren i live, vil han selv kunne påse dette, og i arvetilfellene vil det regelmessig være andre arvinger som kan ha rettigheter. Er derimot giveren død og oppnevning av tillitsmann ikke foretatt av denne, skal fylkesmannen foreta oppnevningen på mottagerens anmodning.

2.5.4 Hjemmel til å gi nærmere regler om tillitsmannen

Deknl. § 3-4 (3) gir Kongen hjemmel til å gi nærmere regler om tillitsmannen. Nærmere regler om tillitsmannen har blitt gitt og disse fremkommer av JDs forskrift 20. september

⁷⁰ Moe i Norsk lovnøkkel s. 52.

⁷¹ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 150 nederst.

1985 nr. 1873 om tillitsmannens regnskapsplikt ved forvaltningen av beslagsfrie midler, og om overformynderienes plikt til å være tillitsmann ved beslagsforbud. Denne forskriften vil ikke bli behandlet nærmere.

2.6 Sperring av erstatningsbeløp o l.

Deknl. § 3-9 omfatter en mer spesiell form for beslagsforbud enn de øvrige bestemmelser i dekningsloven om private beslagsforbud (med unntak av deknl. § 3-10). Her gis det adgang til å beslutte beslagsfrihet for enkelte fordringer som er bestemt til fremtidig underhold for skyldneren og hans husstand, selv etter at utbetalingen har funnet sted.

Et praktisk eksempel er en skyldner som blir tilkjent erstatning for personskade. Hvis skyldneren på tidspunktet for utbetalingen av erstatningen har stor gjeld og utsiktene til dekning er liten, er det sannsynlig at kreditorene vil forsøke å inndrive gjelden gjennom utlegg eller konkurs. I en slik situasjon vil det være ønskelig, fra kreditorenes ståsted, å ta beslag i erstatningsutbetalingen. Fra skyldnerens ståsted vil det ikke alltid virke like rimelig at kreditorene skal kunne ta dekning i disse midlene. Særlig ved utbetaling av erstatning for personskade eller tap av forsørger kan dette virke urimelig. Dette dreier seg ofte om engangsbeløp av stor størrelse, og formålet er gjerne å tre i stedet for skyldnerens fremtidige inntekt. Bakgrunnen for bestemmelsen er altså hensynet til skyldneren. For øvrig bemerkes det at deknl. § 3-9 omfatter "beslag", og begrepet må her forstås på samme måte som i deknl. § 3-1 og § 3-2, hvilket resulterer i at det verken kan søkes dekning i beløpet ved utlegg eller konkurs.

2.6.1 De beslagsfrie beløp

Det er kun beløp som nevnt i deknl. § 2-7 (2) bokstav d-h som kan gjøres beslagsfrie. Et kjennetegn ved disse beløp er at de ofte forfaller til utbetaling i form av engangsbeløp. Uten at dette vil bli behandlet nærmere, nevnes det at bestemmelsen omfatter en rekke ulike ytelser, blant annet vederlag for pensjoner, underholdsbidrag, erstatning og æresgaver.

2.6.2 Anmodning fra skyldneren

Det er skyldneren, altså mottageren av beløpet, som må anmode fylkesmannen om at de nevnte beløp skal være beslagsfrie, jf. dekl. § 3-9 (1) 1. punktum. Skyldneren har således ikke noe ubetinget krav på at slike beløp skal være beslagsfrie. Anmodningen kan både fremsettes før og etter at utbetaling har funnet sted. At anmodningen også kan fremsettes etter utbetalingen har gode grunner for seg. Det er gjerne etter utbetalingen at spørsmålet om beslagsfrihet vanligvis aktualiserer seg med full styrke for skyldneren – ikke minst når kreditorene fremmer krav om dekning i erstatningsbeløpet.

Etter at anmodning er fremsatt av skyldneren og inntil den er avgjort kan beslag tatt i beløpet ikke fullbyrdes, jf. annet ledd første punktum. Det innebærer at beløpet ikke kan utbetales til kreditorene, de blir satt på ”vent” gjennom avgjørelsesprosessen. Hvis kreditorene har fått utbetalt beløpet, før skyldneren har fremsatt sin anmodning, må resultatet etter mitt syn være at beløpet ikke kan kreves tilbakebetalt. Ordlyden støtter dette synet, da beslaget i beløpet i en slik situasjon ikke lenger kan anses for ”ikke fullbyrdet”. Har kreditorene allerede tatt beslag i beløpet, men ikke fått det utbetalt, vil beslaget tape sin virkning hvis det blir fattet et vedtak om beslagsfrihet, jf. annet ledd annet punktum. Men som det fremgår av annet ledd siste punktum, gjelder kun sistnevnte regel hvis beslaget er tatt senere enn én måned før anmodning om beslagsfrihet er fremsatt.

2.6.3 Fylkesmannens kompetanse

Det er fylkesmannen som har kompetanse til å beslutte at beløpene i dekl. § 2-7 (2) bokstav d-h skal være beslagsfrie. Kreditorene anses best ivaretatt ved at det er en offentlig myndighet som fylkesmannen som kontrollerer at midlene stammer fra slike fordringer som omfattes av bestemmelsen.

Fylkesmannen har ingen plikt til å innrømme beslagsfrihet – bestemmelsen er fakultativ, den bruker ordet ”kan”, hvilket innebærer at det er opp til fylkesmannens skjønn å avgjøre om beslagsfrihet skal gis eller ikke. Det er ingen faste beløpsgrenser eller begrensinger om at beslagsfrihet bare kan besluttes i den utstrekning det er rimelig eller nødvendig. Slike momenter vil imidlertid inngå i det skjønn som må utøves.⁷² Etter å ha vært i kontakt med

⁷² Andenæs s. 100.

fylkesmannen i Oslo uttaler han følgende om denne vurderingen: Det er en skjønsmessig totalvurdering om beslagsfrihet skal gis eller ikke. Mottagerens økonomiske behov, type erstatning og hensynet til kreditorene er sentrale momenter i vurderingen. Da kreditorene i disse sakene er part vil deres synspunkter bli tillagt særlig vekt. I praksis gis det ofte delvis beslagsfrihet i beløpet.

Fylkesmannen kan også i forbindelse med vedtak om beslagsfrihet, treffe nærmere bestemmelser om forvaltningen av midlene, jf. tredje ledd første punktum. Når han har anledning til å beslutte full beslagsfrihet, er det også rimelig at han kan sette restriksjoner på forvaltningen av midlene.

Skulle fylkesmannen fatte et vedtak om beslagsfrihet, fremgår det av tredje ledd annet punktum at de alminnelige reglene i kapitel 3 kommer til anvendelse. Det innebærer blant annet at rettsvernreglene gjelder, at rådigheten over pengene må overføres til tillitsmannen og at tillitsmannen må forvalte disse.

2.6.4 Endringer i vedtak om beslagsfrihet

Vedtak om beslagsfrihet og bestemmelser om forvaltningen kan senere endres, jf. fjerde ledd. Det forutsettes da at det foreligger en anmodning fra skyldneren, eller at fylkesmannen foretar en endring etter eget tiltak. Et resultat av en slik endring kan være opphevelse av beslagsfriheten. Hvis beslagsfriheten oppheves vil pengene først bli frigitt én måned etter at underretning om opphevelse er gitt til de fordringshavere som har meldt sine krav til fylkesmannen. Regelen er naturligvis begrunnet i hensynet til kreditorene, da denne månedsfristen sikrer at de blir holdt orientert om muligheten til å ta dekning i objektet. Kreditorene ivaretas altså, i en viss grad, gjennom bestemmelsene om forvaltningen av de beslagsfrie midler.

2.7 Omdannelse

I dekl. § 3-5 reguleres adgangen til og fremgangsmåten for endringer av bestemmelser om tilsyn fastsatt av giveren. Bakgrunnen for at slike endringer kan være ønskelige er at det kan være slik at forholdene har endret seg etter at giveren gav sine bestemmelser.⁷³ Dette er ikke upraktisk, da et slikt tilsyn kan tenkes å skulle vare i en lengre tidsperiode.

Eksempler på slike bestemmelser er bestemmelser som fastsetter at tillitsmannen skal forvalte gjenstandene i større utstrekning enn hva loven tillater og endringer i vilkår for utbetaling av avkastning. Andre eksempler kan knytte seg til mottagerens bruk av eiendelen(e).

Bestemmelsen oppstiller et krav om at det må foreligge en søknad fra giveren, mottageren eller tillitsmannen for at bestemmelsen skal kunne endres eller oppheves. Alle disse tre berørte parter har altså anledning til å søke. Kreditorne er her bevisst holdt utenfor, da det antas at det bør være tilstrekkelig at tillitsmannen kan ta opp dette spørsmålet med kreditorne, da han forutsettes å ivareta også deres interesser.⁷⁴

Forskriften gitt av giveren kan enten ”endres” eller ”oppheves”. Rettesnoren ved utøvelsen av endringsadgangen må være at omdanningen skal skje i pakt med gavens ånd og mening.

⁷⁵ Den bør skje slik det antas at giveren ville ha bestemt under de nye forutsetninger.

Endringer i ekstreme tilfelle vil kunne gå ut på opphevelse av beslagsforbudet.⁷⁶ Den

nærmere fremgangsmåten er regulert i stiftelsesloven, som trådte i kraft 1. januar 2005.

Fylkesmennenes oppgaver er nå etter stiftelsesloven overført til Stiftelsestilsynet, som er en egen enhet under Lotteri- og stiftelsestilsynet.⁷⁷

⁷³ NOU 1972:20 s. 274.

⁷⁴ NOU 1972:20 s. 275.

⁷⁵ NOU 1972:20 s. 274.

⁷⁶ NOU 1972:20 s. 274.

⁷⁷ Se JD – Rundskriv G 02/2005.

2.8 Ombytting av beslagsfrie eiendeler

Deknl. 3-6 regulerer adgangen og fremgangsmåten for ombytting av beslagsfrie eiendeler. En praktisk situasjon hvor dette spørsmålet gjerne aktualiserer seg er når det er gitt eller testamentert bort en fast eiendom, og hvor mottager senere ønsker å flytte, for eksempel på grunn av endringer i arbeidssituasjon, familiesituasjon eller alder. Mottager ønsker da å ”overføre” beslagsfriheten fra den opprinnelige faste eiendom til en ny eiendom. Begrunnelsen for bestemmelsen er hensynet til skyldneren og til samfunnet for øvrig. Det ville være lite heldig om reglene var utformet slik at de medførte at skyldneren på grunn av beslagsforbudet var nødt til å forvalte sine eiendeler på en uøkonomisk måte. Samtidig kan samfunnsmessige hensyn i visse situasjoner tale for at mottager bør kunne foreta et slikt bytte. En endring i arbeidssituasjon kan føre til at mottager må flytte og da bør han ikke være bundet av at en beslagsfri bolig ligger et annet sted.

Mottageren gis en generell adgang til å selge beslagsfrie eiendeler med mindre det er i strid med giverens bestemmelser, jf. første ledd. Tillitsmannen kan samtykke i at beslagsfrie eiendeler blir avhendet, under forutsetning av at salgssummen brukes til innkjøp av nye eiendeler, som da skal tre i stedet for det som er solgt. Eksempelvis omfattes både salg og kjøp av verdipapirer, samt kjøp av en ny fast eiendom hvis den gamle eksproprieres.⁷⁸

Også salg på grunn av endrede behov må antas og omfattes.

Et spørsmål som har reist seg i praksis, er hva som omfattes av vilkåret ”nye eiendeler” i bestemmelsen. I RG 1996 s. 730 Borgarting lagmannsrett ble dette spørsmålet reist.

Faktum var her at tillitsmannen hadde samtykket i at en beslagsfri leilighet ble solgt for å dekke debitors gjeld til en kreditor. Etter salget utstedte debitor en gjort pantobligasjon i en annen eiendom som ikke var beslagsfri og overleverte obligasjonen til tillitsmannen. Som en følge av dette hevdet debitor at beslagsfriheten var overført til hans egen eiendom. Lagmannsretten kom til at pantobligasjonen ikke var en ”ny eiendel” i bestemmelsens forstand, hvilket innebar at den ikke var beslagsfri. Resultatet er naturlig da en pantobligasjon er noe kvalitativt annet enn en eiendom.

⁷⁸ NOU 1972:20 s. 275.

Adgangen til å foreta slik ombygging er ikke fri. Det oppstilles et krav om samtykke fra tillitsmannen. Et slikt krav om samtykke vil redusere faren for et eventuelt misbruk av ombygningsadgangen hos mottager – det bidrar til å forhindre kreditorskadelige disposisjoner. Samtykke kan nektes hvis hensynet til kreditorene tilsier det eller dersom salg strider mot bestemmelser fastsatt av giveren.⁷⁹

I annet punktum oppstiller bestemmelsen et krav om rettsvern, beslagsfriheten går nemlig ikke over på vederlaget eller de nye eiendeler hvis ikke reglene i dekl. § 3-3 følges. Her er det hensynet til kreditorene som har vært utslagsgivende, da de ivaretas ved at ombyggingen skjer på en slik måte at det til enhver tid er klart hvilke gjenstander som omfattes av beslagsforbudet.⁸⁰ For så vidt gjelder ombygging av eiendeler som ikke registreres i realregistre, er det ikke nødvendig med ny tinglysning i Løsøreregisteret. Her ivaretas den nødvendige kontroll ved at tillitsmannen fører en oversikt over de eiendeler som til enhver tid omfattes av forbudet.

2.9 Utbetalinger til mottageren

Som nevnt i forbindelse med dekl. § 3-1 (3) er utgangspunktet at det er opp til giveren å bestemme hvorvidt beslagsfri avkastning skal utbetales til mottageren. Hvis giveren gir en slik bestemmelse vil avkastningen tilfalle ham uten videre. Men i de situasjoner hvor mottagerens eiendeler forvaltes av tillitsmannen, vil det være et behov for regler om utbetaling av eiendelenes avkastning. Det er særlig for penger, verdipapirer og enkle fordringer som tillitsmannen har rådighet over etter dekl. § 3-3 (2) 2.-3.punktum dette vil være aktuelt.

Dekl. § 3-7 regulerer utbetaling av beslagsfri avkastning til mottageren, når det er oppnevnt tillitsmann til å forvalte gjenstanden.

Som det fremgår av lovens ordlyd er det tillitsmannen som forestår utbetalingen. Dette er naturlig, da det er han som i første omgang har rådigheten over avkastningen. Ved utbetalingen er han bundet av giverens bestemmelser, men der slike ikke foreligger er det

⁷⁹ Moe i Norsk lovnøkkel s. 54.

⁸⁰ NOU 1972:20 s. 275.

opp til ham å fastsette utbetalingstidspunkt og utbetalingsmåte. Men det oppstilles en grense for tillitsmannens skjønn, utbetalingen av avkastningen må foretas hensiktsmessig. Tillitsmannen må altså se hen til giverens hensikt med ordningen og prøve å foreta utbetalingen slik at midlene kan brukes etter hensikten.⁸¹ De lege ferenda kan det stilles spørsmålstegn ved om det er rimelig at mottageren skal være prisgitt tillitsmannens skjønnsmessige avgjørelse i slike situasjoner. Mottageren vil ha svært begrensede muligheter til å påvirke tillitsmannens avgjørelser, og rettsikkerhetshensyn kan tale mot lovens løsning. Tross mottagerens muligheter til å klage over tillitsmannen avgjørelser, se punkt 2.10, er dette likevel betenkelig. Å klage er ikke kurant, det oppstilles et vilkår om særlige grunner.

Vanligvis har giveren en hensikt bak overdragelsen, for eksempel et tilskudd til mottagerens livsopphold. Hvis denne avkastningen ikke er tilstrekkelig til å dekke mottagerens nødvendige utgifter, kan utbetaling av ”de øvrige beslagsfrie midler” foretas, jf. annet ledd første punktum. Denne situasjonen vil kunne oppstå der utgiftene er høyere enn hva som var forutsatt fra giverens side. Med begrepet ”de øvrige beslagsfrie midler” i bestemmelsen synes meningen å være at det også innebærer adgang til salg av bestemte gjenstander.⁸² Bestemmelsen går ut på at utbetalinger kan skje også fra den båndlagte kapital dersom avkastningen ikke er tilstrekkelig til å dekke erververens nødvendige utgifter.⁸³

En slik utbetaling kan ikke foretas uten videre - det oppstilles et krav om samtykke. Ved avgjørelsen av om et slikt samtykke skal gis, må også mottagerens inntekter og formue tas i betraktning, ikke bare avkastningen av den beslagsfrie kapital.⁸⁴ Samtykke kan kun gis av overformynderiet dersom det er tillitsmann, og ellers av fylkesmannen, jf. annet ledd annet punktum. Det foreligger altså her en streng kontroll.

⁸¹ NOU 1972:20 s. 275.

⁸² Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 152 og Andenæs s. 97.

⁸³ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 152.

⁸⁴ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 152.

For øvrig forutsettes det at giveren ikke har bestemt noe annet. Slike bestemmelser vil i tilfelle gå foran.

Utbetalingen til mottageren har normalt den konsekvens at beslagsfrihten opphører, jf. tredje ledd. Her slås det fast at beløp som utbetales mottageren, bare er beslagsfrie etter reglene i dekl. §§ 2-5 og 2-11, hvilket innebærer at det ikke kan tas utlegg i utbetalingen med hjemmel i disse bestemmelser.⁸⁵

2.10 Forholdet til forvaltningsloven – Omgjøring

Da tillitsmannen er tillagt en rekke beføyelser, oppstår spørsmålet om mottageren bør ha adgang til å klage over tillitsmannens avgjørelser. Av rettsikkerhetshensyn vil en klageadgang være betryggende for mottager. Deknl. § 3-8 oppstiller derfor bestemmelser om omgjøring av tillitsmannens avgjørelser, samt bestemmelser om klageadgangens forhold til forvaltningsloven. Paragrafen suppleres for øvrig av alminnelige regler om adgang til domstolsprøvelse.⁸⁶

Forvaltningsloven får i utgangspunktet ikke anvendelse på tillitsmannen, jf. første ledd første punktum, men det gis likevel adgang til administrativ klage etter første ledd annet punktum. En administrativ klage innebærer at avgjørelser kan omgjøres av fylkesmannen, men det oppstilles et krav om ”særlige grunner”. Fylkesmannens kompetanse er altså begrenset på dette punkt. Vilåret om ”særlige grunner” medfører at det offentlige unngår å måtte engasjere seg mer enn nødvendig i disse sakene, hvilket også er bakgrunnen for den begrensede omgjøringsadgang.⁸⁷

Et unntak fra denne omgjøringsadgangen følger av første ledd tredje punktum. Der fastslås det at avgjørelsen ikke kan omgjøres når den har ”etablert en rett for tredjeperson”. Her siktes det til tilfeller der tillitsmannen for eksempel har solgt eiendeler eller på annen måte

⁸⁵ Moe i Norsk lovnøkkel s. 55.

⁸⁶ Andenæs s. 97.

⁸⁷ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 152.

inngått en bindende avtale med tredjemann.⁸⁸ Det er altså hensynet til tredjemann som har vært utslagsgivende for denne regelen. Han unngår da at den rett han har fått som følge av disposisjonen, blir omgjort som følge av en klage.

Fylkesmannens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages, se første ledd fjerde punktum.

I de situasjoner hvor overformynderiet er valgt som tillitsmann, kommer likevel forvaltningsloven til anvendelse på klage over vedtak, jf. annet ledd. For vedtak truffet av dette organet, er fylkesmannen klageinstans. Dette fordi overformynderiet er en offentlig instans og forøvrig i sin virksomhet er bundet av forvaltningsloven.

2.11 Løsningsrett til fordel for skyldnerens nærstående

Ved siden av deknl. § 3-9, omfatter også deknl. § 3-10 en mer spesiell form for beslagsforbud enn de øvrige bestemmelser i dekningsloven om private beslagsforbud. Deknl. § 3-10 regulerer betingelsene for at en avtale om løsningsrett til fordel for skyldnerens nærstående skal være gyldig. Klausuler om løsningsretter, kan føre til tilsvarende virkninger overfor kreditorene som beslagsforbud.⁸⁹ Hvis tredjemann får løse ut en gjenstand tilhørende skyldneren til en pris som ligger under omsetningsverdien på løsningstiden, vil dette påvirke kreditorenes dekningsmulighet. Tross disse synspunkter godtas likevel slike avtaler om løsningsretter i en viss utstrekning. Årsaken er naturligvis den at slike avtaler kan ha et aktverdig formål. De kan for eksempel ha til formål å bevare en fast eiendom innen familien. Bestemmelsen har forøvrig front mot dommen i Rt. 1958 s. 991.⁹⁰ Her opprettholdt Høyesterett en klausul om løsningsrett som hadde til formål å bevare en bestemt gård i familiens slekt.

Deknl. § 3-10 omfatter kun skyldnerens ”nærstående”⁹¹, og det oppstilles et krav om at løsningssummen må være fastsatt til mindre enn 75 % av gjenstandens omsetningsverdi.

⁸⁸ Moe i Norsk lovnøkkel s. 56.

⁸⁹ NOU 1972:20 s. 276.

⁹⁰ NOU 1972:20 s. 277.

⁹¹ Som er definert i deknl. § 1-5.

”Omsetningsverdi” må her forstås som salgsverdi, uten påhefte av løsningsretten.⁹² Hvis løsningssummen er fastsatt til mindre enn 75 % vil reglene i dekningsloven kapittel 3 komme til anvendelse, med unntak av § 3-1 (2), jf. første punktum. Dette unntaket innebærer at en gyldig løsningsrett ikke kan påheftes hvis det ytes delvis vederlag, for eksempel slik situasjonen er ved et gavesalg. Videre gjelder bare bestemmelsen hvis forkjøpsrettsklausulen er påheftet ”ved avhendelse”, ikke ved debtors egne avtaler etter erverv.

Dersom vilkårene for gyldig løsningsrett etter første punktum ikke er oppfylt, kommer annet punktum til anvendelse. Det innebærer at vedkommende må betale minst 75 % av omsetningsverdien, samt at rettsvernreglene i kapittel 3 må følges. Regelen anses som en selvstendig hjemmel for å benytte løsningsretten ved tvangssalg selv om stiftelsesgrunnlaget sier noe annet.⁹³

Konsekvensen av ugyldighet etter bestemmelsen er at gjenstanden kan tvangsselges uten påhefte av løsningsretten.⁹⁴

⁹² Andenæs s. 101.

⁹³ Andenæs s. 101-102.

⁹⁴ Andenæs s. 102.

3 Private beslagsforbud; begrunnelser og utbredelse

3.1 Private beslagsforbuds utbredelse

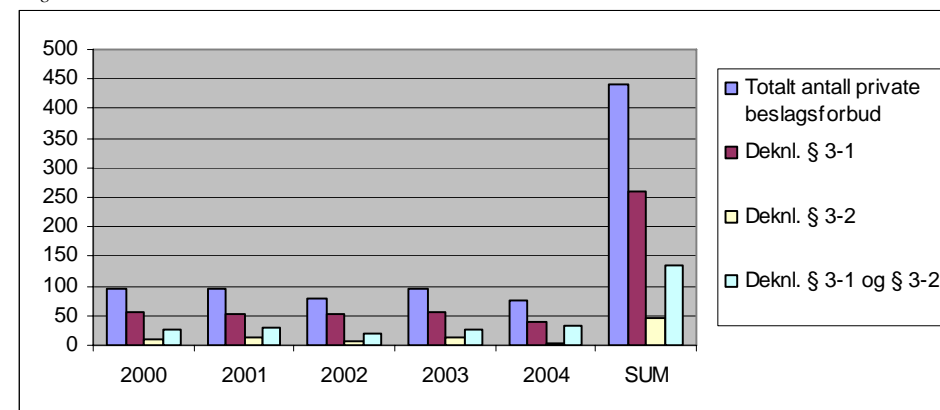
I proposisjonen skrives det følgende om utbredelsen av private beslagsforbud: ”Det foreligger ikke særlige opplysninger om hvor ofte det nedlegges private beslagsforbud i dag, men man antar at det skjer rent unntaksvis. Heller ikke noen av høringsinstansene hadde erfaring fra noen omfattende praksis her”.⁹⁵

Med velvillig bistand fra Norsk Eiendomsinformasjon AS⁹⁶ og Løsøreregisteret har jeg innhentet informasjon om antallet tinglyste beslagsforbud i grunnboken og Løsøreregisteret i årene 2000-2004. Opplysninger fra andre registre har ikke latt seg fremskaffe, følgelig vil kun registreringer i disse to registre behandles. Følgende tabell og diagram kan da oppstilles:

Tabell 1

Private beslagsforbud tinglyst i grunnboken 2000-2004					
År	Totalt antall private beslagsforbud	Deknl. § 3-1	Deknl. § 3-2	Deknl. § 3-1 og § 3-2	
2000	94	57	11	26	
2001	96	54	13	29	
2002	80	54	7	19	
2003	94	55	12	27	
2004	77	40	4	33	
SUM	441	260	47	134	

Diagram 1.1

⁹⁵ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 144.

⁹⁶ Norsk Eiendomsinformasjon AS har ansvaret for det nasjonale eiendomsregisteret (EDR) i Norge.

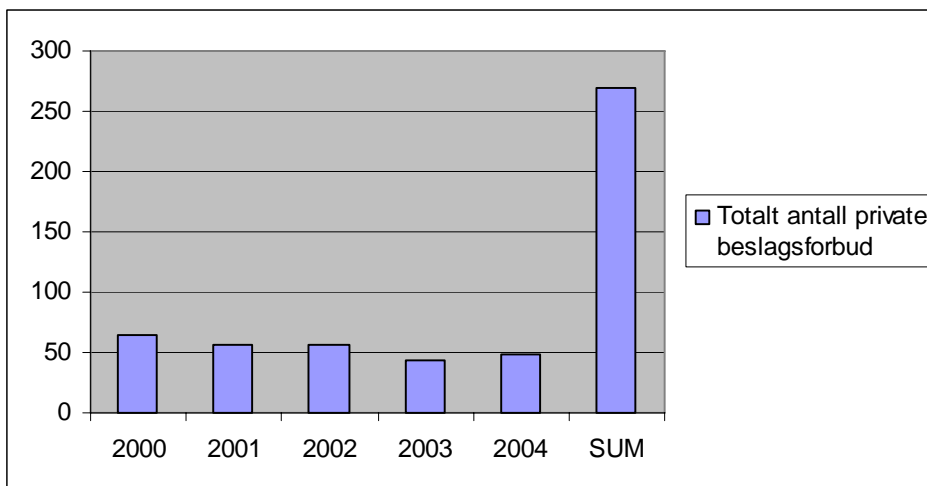
Som det fremgår av tabell 1 har antallet private beslagsforbud tinglyst i grunnboken holdt seg relativt stabilt i denne 5-års periode. Antallet beslagsforbud har variert fra 96 (i 2001) til 77 (i 2004). 60 % av beslagsforbudene knytter seg til eldre gjeld (dekl. § 3-1), 10 % knytter seg til fremtidig gjeld (dekl. § 3-2) og 30 % knytter seg til både eldre og fremtidig gjeld (dekl. § 3-1 og § 3-2).

For private beslagsforbud tinglyst i Løsøreregisteret ser tabellen og diagrammet slik ut:

Tabell 2

Private beslagsforbud tinglyst i Løsøreregisteret 2000-2004	
År	Totalt antall private beslagsforbud
2000	64
2001	56
2002	57
2003	43
2004	49
SUM	269

Diagram 2.1

Tabell 2 viser at også antallet tinglyste beslagsforbud knyttet til ikke-realregistrerte eiendeler har holdt seg stabilt i denne perioden. Antallet beslagsforbud har variert fra 64 (i 2000) til 49 (i 2004). Noen nærmere oppdeling i henholdsvis eldre og fremtidig gjeld har det dessverre ikke vært mulig å fremskaffe fra Løsøreregisteret.

3.2 Lovgivers begrunnelser i hovedtrekk

Som det fremgår av forarbeidene var det også en viss adgang til å knytte et privat beslagsforbud til en overdragelse ved arv eller gave forut for innføringen av dagens regler.

⁹⁷ Dagjeldende rett var vesentlig utformet i rettspraksis og teori, og reglene var uklare på mange punkter. Både konkurslovutvalget og Justisdepartementet var av den oppfatning at det fortsatt i noen utstrekning burde være en slik adgang til å ta private beslagsforbud, men reglene måtte avklares nærmere. Den Norske Advokatforening uttalte blant annet at ”det er et behov for å få kodifisert den någjeldende rett på dette området, og det er et åpenbart behov for å skape et sikkert rettsvesen vedrørende private beslagsforbud”.⁹⁸

I proposisjonen ble det påpekt at det ikke var grunn til å legge forholdene til rette for hyppigere bruk av private beslagsforbud enn tidligere. Dette er en viktig grunn til at loven oppstiller særlige regler om rådighetsbegrensinger knyttet til mottagerens bruk av den beslagsfrie gjenstand. Det antas i proposisjonen at en slik rådighetsbegrensing vil ”motvirke at bruken av beslagsforbud øker som følge av avklaringen av regelverket”.⁹⁹ Det er tydelig at lovgiver ønsket å unngå en omfattende utbredelse av private beslagsforbud, og det ble uttalt blant annet at det var lite ønskelig med forenklede særregler, da disse kunne ”oppmuntre til beslagsforbud”.¹⁰⁰ Samme synspunkter fremheves i innstillingen hvor det ble uttalt at ”regler som innskrenker skyldnerens rådighet vil imidlertid kunne være et egnet middel til å bremse på beslagsforbud i den utstrekning det antas å være grunn til det”. ”Slike rådighetsinnskrenkninger vil gjøre det mindre tiltrekkende å ta slike beslagsforbud, og medvirke til at beslagsforbud av denne typen bare tas i tilfelle hvor det er grunn til det, særlig fordi erververen mangler evne til selv å styre midlene”.¹⁰¹

Ved utformingen av reglene om private beslagsforbud har særlige tre overordnede hensyn stått sentralt; hensynet til giveren, hensynet til mottageren og hensynet til kreditorene.

⁹⁷ NOU 1972:20 s. 275 og Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 144.

⁹⁸ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 144.

⁹⁹ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 145.

¹⁰⁰ Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) s. 145.

¹⁰¹ NOU 1972:20 s. 268.

Som innstillingen påpeker må disse hensyn veies mot hverandre, ”samtidig som mer samfunnsmessige hensyn spiller inn”.¹⁰²

3.2.1 Hensynet til giveren

I innstillingen legges det vekt på at giveren som regel ønsker å ha en vid adgang til å knytte beslagsforbud til den gjenstanden som overføres.¹⁰³ Det fremheves at gjennom et slikt beslagsforbud kan vedkommende forsikre seg om at midlene går til det ønskede formål. Ved utformingen av reglene må forholdene altså ligge til rette for at giveren vil anse det som formålstjenlig å benytte seg av beslagsforbudet, ordningen må sikre den anvendelse av midlene som giveren ønsker. Hvis ordningen ikke tillater en slik anvendelse av midlene, vil det ofte resultere i at giveren avstår fra overdragelsen.

I andre situasjoner er det neppe aktuelt å gå veien om beslagsforbud. Særlig i situasjoner hvor giveren har et ønske om å sanere skyldnerens gjeld, samt tilstrekkelig god økonomi, vil et privat beslagsforbud være lite hensiktsmessig.¹⁰⁴ Det er med andre ord i situasjoner hvor giveren ikke har midler til eller ikke ønsker en slik sanering, at beslagsforbud vil være aktuelt.

Giverens bestemmelsesrett har kommet til uttrykk i en rekke bestemmelser, særlig fremtredende er hensynet i de to sentrale bestemmelser i dekl. § 3-1 og § 3-2. Her gis i utgangspunktet giveren en vid adgang til å fastsette det nærmere materielle innholdet av beslagsforbudet. Samtidig oppstilles det heller ikke strenge formkrav til forbeholdet om beslagsforbud - men som jeg har vært inne på tidligere vil rettsvernreglene i dekl. § 3-3 i praksis oppstille formkrav.

3.2.2 Hensynet til mottageren

På den annen side vil også mottageren regelmessig være interessert i en vid adgang til å knytte beslagsforbud til en overdragelse. For mottageren kan nemlig et slikt beslagsforbud være en nødvendig forutsetning for å unngå at eiendelen som mottas går til kreditorene.

¹⁰² NOU 1972:20 s. 267.

¹⁰³ NOU 1972:20 s. 266.

¹⁰⁴ NOU 1972:20 s. 266.

Hensynet til mottageren taler for at han skal ha anledning til å råde over gjenstanden etter eget ønske - en eventuell rådighetsinnskrenkning som er knyttet sammen med beslagsforbudet vil være lite ønskelig for mottageren. Men som innstillingen fremhever behøver ikke en rådighetsinnskrenkning å gå på bekostning av hensynet til mottageren.¹⁰⁵ De rådighetsinnskrenkninger som giveren setter ved overdragelsen, skyldes jo ofte mottagerens manglende evne til å kontrollere egen økonomi. Et slikt beslagsforbud vil, på kortere eller lengre sikt, kunne medføre at mottageren kommer i en posisjon hvor han har anledning til å ordne opp i sine mellomværender med de respektive kreditorer.

3.2.3 Hensynet til kreditorene

Hensynet til kreditorene kommer også sterkt inn ved den nærmere regulering av de private beslagsforbud.¹⁰⁶ Det er derfor meget viktig at de private beslagsforbud som tas, sikres full notoritet. Derfor oppstiller dekningsloven regler om tinglysing og registrering av beslagsforbud. Det fremgår av innstillingen at slike registreringer tar ”sikte på å legge forholdene slik til rette at kreditorene skal kunne skaffe seg klare opplysninger om omfanget av eventuelle beslagsforbud”.¹⁰⁷ Samme synspunkter legges til grunn for eventuelle medkontrahenter.

Ved siden av disse notoritetshensyn, må også et beslagsforbud klargjøre grensen mellom skyldnerens beslagsfrie eiendeler og øvrige formue.¹⁰⁸ Dette er grunnleggende for at kreditorene skal vite hva de kan ta dekning i ved en eventuell dekningsaksjon. Dette forhold må ordnes på en tilfredsstillende måte, og er etter gjeldende rett forsøkt løst gjennom reglene om tillitsmann. ”Disse regler, som primært tar sikte på å skape klare forhold omkring de private beslagsforbud av hensyn til kreditorene, tar ikke primært sikte på å innskrenke skyldnerens rådighet over de beslagsfrie gjenstandene, men de vil til en viss grad ha denne virkning”.¹⁰⁹

¹⁰⁵ NOU 1972:20 s. 266.

¹⁰⁶ NOU 1972:20 s. 267.

¹⁰⁷ NOU 1972:20 s. 267.

¹⁰⁸ NOU 1972:20 s. 267.

¹⁰⁹ NOU 1972:20 s. 268.

Et vesentlig skille som har stått sentralt under fremstillingens punkt 2, er skillet mellom eldre og fremtidig gjeld. Som innstillingen uttrykker det, stiller ”hensynet til kreditorene seg noe forskjellig ettersom beslagsforbudet bare retter seg mot de eldre kreditorer eller om det også retter seg mot fremtidige kreditorer”.¹¹⁰ For de eldre kreditorer er situasjonen at deres forventninger om at skyldnerens formuesstilling skal bli forbedret gjennom gaver og arv, anses lite beskyttelsesverdige. ”Det synes derfor ikke å kunne skade disse kreditorers stilling om reglene om beslagsforbud er forholdsvis liberale”.¹¹¹ Her kan det hevdes, som innstillingen påpeker, at ”disse kreditorers utsikt til dekning i mange tilfelle vil bli bedre, idet debitor ved beslagsforbudet vil bli satt i stand til å komme i gang med noe som kan sanere hans økonomi”.¹¹² Mot dette standpunkt innvendes det at skyldnerens arbeidskraft vil kunne bli så bundet til den gjenstand som det hviler beslagsforbud på, at det ikke blir noen inntekt som kan tjene som grunnlag for dekning av eldre gjeld. Dette har særlig vært hevdet i forbindelse med beslagsforbud i fast eiendom. Denne innvendingen er det blitt tatt hensyn til, og den har vært utslagsgivende i utformingen av dekl. § 3-1 (3) 2. punktum om at avkastning som skyldes debtors arbeidsinnsats ikke skal være beslagsfri.

For beslagsforbud som knytter seg til fremtidig gjeld er situasjonen en annen. Som innstillingen fremhever vil ”det forhold at skyldneren ofte vil ha besittelsen av de gjenstander som er belagt med beslagsforbud, kunne forlede eventuelle medkontrahenter til å inngå avtale med ham og yte ham kreditt i tillit til det ytre forhold, og det at det hviler beslagsforbud på vesentlige deler av skyldnerens formue, kan da komme som en ubehagelig overraskelse”.¹¹³ Rettsvernreglene i dekl. § 3-3 vil da kunne komme eventuelle medkontrahenter til hjelp. Det legges til grunn at en medkontrahent som kontraherer med skyldneren må være forberedt på tap, hvis ikke han foretar nærmere undersøkelser. Dette begrunnes med at det også finnes mange andre situasjoner hvor den stoler på de ytre forhold, kan bli skuffet. Mot å tillate et slikt beslagsforbud for fremtidig

¹¹⁰ NOU 1972:20 s. 267.

¹¹¹ NOU 1972:20 s. 267.

¹¹² NOU 1972:20 s. 267.

¹¹³ NOU 1972:20 s. 267.

gjeld, fremheves det at det kan fortone seg som en lite tiltalende ordning at en person kan nyte godt av en kapital uten engang å hefte for fremtidig gjeld.¹¹⁴ Dette standpunkt har ikke vært avgjørende i utformingen av reglene.

3.3 Slår lovgivers begrunnelser til i praksis?

For å besvare dette spørsmålet kreves det inngående kjennskap til praksis knyttet til beslagsforbud. Grunnboken og Løsøreregisteret er to viktige kilder til denne kunnskap, samtidig som også de ulike institusjoner som kan oppnevnes som tillitsmann har gode forutsetninger for å uttale seg om denne praksis. Dessverre oppga både fylkesmannen og overformyndet at de har lite konkret informasjon om private beslagsforbud. Begge oppga at de ikke har konkrete tall på omfanget av private beslagsforbud, kun løse antagelser. Av denne grunn er Løsøreregisteret og grunnboken de to kilder som danner grunnlaget for denne drøftelse, men også her foreligger svakheter. Løsøreregisteret oppga kun det totale antall beslagsforbud, dessverre ingen nærmere klassifikasjon av de ulike former for beslagsforbud. Norsk Eiendomsinformasjon AS oppga det totale antall registreringer i grunnboken, samt en oversikt over antall beslagsforbud som knyttet seg til henholdsvis eldre og fremtidig gjeld.

Med denne ufullstendige informasjon lar det seg neppe gjøre å besvare spørsmålet om lovgivers begrunnelser for reglene slår til i praksis generelt. Men på ett punkt – lovgivers begrunnelse for rådighetsinnskrenkningen i dekl. § 3-2 – er sammenhengen mellom begrunnelsene og praksis særlig fremtredende.

Tabell 1 (se over) gir informasjon om antall tinglyste beslagsforbud i grunnboken i perioden 2000-2004. Av denne kan det fastslås at det gjennomsnittlig ble tinglyst 88 beslagsforbud (i grunnboken) per år i denne 5-års periode. Av disse beslagsforbud knytter en klar overvekt seg til eldre gjeld. Antallet beslagsforbud som knytter seg kun til fremtidig gjeld er lavt, gjennomsnittlig 9,5 per år i perioden. Det samme gjelder beslagsforbud som

¹¹⁴ Disse synspunkter gjelder kun forholdet til kreditorer hvis krav grunner seg på avtale. For kreditorer hvis krav har annet grunnlag enn avtale, gjelder andre særhensyn. Se NOU 1972:20 s. 272 om skattekrav og erstatningskrav, og NOU 1972:20 s. 274 om underholdsbidrag.

knytter seg til både eldre og fremtidig gjeld, gjennomsnittlig 27 beslagsforbud per år i perioden. Det lave antallet beslagsforbud tinglyst (i grunnboken) både for fremtidig gjeld alene, og for fremtidig og eldre gjeld, kan peke i retning av at rådighetsinnskrenkningen i dekl. § 3-2 er et effektivt virkemiddel mot slike beslagsforbud. Det kan hevdes at rådighetsinnskrenkningen har gjort det mindre tiltrekkende å benytte seg av slike beslagsforbud. Forarbeidenes begrunnelse om å benytte rådighetsinnskrenkningen til å holde antall beslagsforbud på et lavt nivå kan se ut til å ha slått til. På den annen side er det ingen nødvendig sammenheng mellom rådighetsinnskrenkningen og det lave antallet beslagsforbud knyttet til fremtidig gjeld. Det kan helt enkelt skyldes at giveren av konkrete grunner ikke har ønsket å ta et forbehold som knytter seg til mottagerens fremtidige gjeld, uavhengig av rådighetsinnskrenkningen dette ville medført.

3.4 Årsaker til private beslagsforbud beskjedne utstrekning

Etter mitt syn ligger antallet private beslagsforbud på et lavt nivå. Dette gjelder både for beslagsforbud knyttet til fast eiendom og til ikke-realregistrerbare eiendeler. En viktig årsak til den beskjedne bruk skyldes etter mitt syn reglernes utforming. Reglene har fått et uforholdsmessig komplisert preg med en rekke særregler. Kravet om oppnevning av tillitsmann vil nok for noen kunne oppfattes som en form for umyndiggjørelse, samtidig som rådighetsinnskrenkningen knyttet til fremtidig gjeld (som påpekt over) gjør ordningen mindre attraktiv. Reglene antas å være lite kjent for praktikere og publikum. Temaet er unntatt pensum på rettsstudiet, det er sparsomt behandlet i juridisk litteratur og reglene er sjelden gjenstand for mediedekning.

Beslagsforbud båndlegger store deler av mottagerens formue. For mottageren vil en slik båndleggelse ikke alltid være like heldig, da båndleggelsen oppfattes som et tegn på lav kredittverdighet. Dette kan resultere i at andre aktuelle alternativer velges i stedet for beslagsforbud. Beslagsforbudet vil også kunne virke provoserende både på eldre og nye kreditorer. Dette synspunktet ser ut til å ha blitt tillagt vekt i Agder lagmannsrett kjennelse i RG 1996 s. 425. Her ble åpning av forhandlinger om gjeldsordning nektet fordi det kunne

virke støtende mot kreditorene. Bakgrunnen var at skyldneren satt med en gjeldsfri eiendom som han hadde arvet med beslagsforbud.¹¹⁵

Avslutningsvis vil jeg sitere Børresen: ”Alt i alt må en si at det er temmelig kompliserte regler vi har fått om beslagsforbud, og det spørs om de vil bli brukt i særlig utstrekning”.¹¹⁶

¹¹⁵ Frostating lagmannsrett kom til det motsatte resultat i en tilsvarende sak (LF-1996-00086).

¹¹⁶ Børresen s. 126.

4 Kilderegister

4.1 Litteraturliste

Augdahl, Per. *Arveloven av 1972 med kommentar*. Oslo, 1973

Augdahl, Per og Peter E.Hambro. *Arveloven med kommentarer*. 3 utg Oslo, 1992

Andenæs, Johs. og Arne Fliflet. *Statsforfatningen i Norge*. 9 utg Oslo, 2004

Andenæs, Mads Henry. *Konkurs*. 2.utg Oslo, 1999

Barbo, Jan Einar. *Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven)*. Jan Einar Barbo og Arne Tjaum. I: Karnov. Oslo, 1997 s. 38-45

Brækhus, Sjur. *Omsetning og kreditt 2. Pant og annen realsikkerhet*. Oslo, 1994

Børresen, Pål. *Konkurs*. 5 utg Oslo, 2005

Falkanger, Thor. *Tingsrett*. 5 utg Oslo, 2000

Huser, Kristian. *Gjeldsforhandling og konkurs*. Bind 3 Omstøtelse, Bergen, 1992

Lødrup, Peter. *Arverett*. 3 utg Oslo, 1995

Moe, Ernst. *Konkursrett*. 2 utg Oslo, 1999

Moe, Ernst. *Dekningsloven*. I: Norsk lovnøkkel. 1996 s.47-59

Myhre, Reidar. *Må boet lide et tap for å kunne omstøte etter de objektive omstøtelsesregler?* I: Tidsskrift for rettsvitenskap. 1992 s. 84-151

Tønnessen, Trygve. *Private beslagsforbud – regler som bør vekkes fra sin tornerosesøvn*. I: Lov og rett. 1999 s. 36-46.

Zimmer, Frederik. *Lærebok i skatterett*. 4 utg Oslo, 2001

4.2 Forarbeider

Norges offentlige utredninger:

NOU 1972:20 Gjeldsforhandling og konkurs

Odelstingsproposisjoner:

Ot. prp. nr. 50 (1980-1981) Lov om fordringshavernes dekningsrett

Ot. prp. nr. 39 (1982-83)

Innstillinger til Odelstinget:

Inst. O. nr. 56 (1983-84)

Debatter i Odelsting og Lagting:

Forh. O. (1983-84) s. 550-626

Forh. L. (1983-84) s. 62-63

4.3 Rettspraksis

Rettstidene:

Rt. 1940 s. 595 von Koss

Rt. 1958 s. 991

Rt. 1996 s. 1647 Aksel Bruvik AS

Rettens Gang:

RG 1980 s. 222 Frostating lagmannsrett

RG 1996 s. 425 Agder lagmannsrett

RG 1996 s. 730 Borgarting lagmannsrett

Upubliserte dommer:

LF-1996-00086

4.4 Rundskriv

JD – Rundskriv G 02/2005

4.5 Forskrifter

JDs forskrift 20. september 1985 nr. 1873 om tillitsmannens regnskapsplikt ved forvaltningen av beslagsfrie midler, og om overformynderienes plikt til å være tillitsmann ved beslagsforbud.

4.6 Lovregister

Arvelova – lov om arv m.m. av 3. mars 1972 nr. 5

Avhendingslova – lov om fast eiendom av 3. juli 1992 nr. 93

Dekningsloven – lov om fordringshavernes dekningsrett av 8. juni 1984 nr. 59

Domstolloven – lov om domstolene av 13. august 1915 nr. 5

Forretningsbankloven – lov om forretningsbanker av 24. mai 1961 nr. 2

Grunnloven – Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814

Kjøpsloven – lov om kjøp av 13. mai 1988 nr. 27

Konkursloven – lov om gjeldsforhandling og konkurs av 8. juni 1984 nr. 58

Luftfartsloven – lov om luftfart av 11. juni 1993 nr. 101

Skifteloven – lov om skifte av 30. august 2002 nr. 67

Skipsregisterloven – lov om norsk internasjonalt skipsregister av 12. juni 1987 nr. 48

Sparebankloven – lov om sparebanker av 24. mai 1961 nr. 1

Stiftelsesloven – lov om stiftelser av 15. juni 2001 nr. 59

Tinglysingsloven – lov om tinglysning av 7. juni 1935 nr. 2

Tvangsfullbyrdsloven – lov om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring av 26. juni 1992 nr. 86

Verdipapirregisterloven – lov om registrering av finansielle instrumenter av 5. juli 2002 nr. 64

Vergemålsloven – lov om vergemål for umyndige av 22. april 1927 nr. 3

5 Lister over tabeller og diagrammer

Tabell 1 Private beslagsforbud tinglyst i grunnboken 2000-2004

Tabell 2 Private beslagsforbud tinglyst i Løsøreregisteret 2000-2004

Diagram 1.1 Private beslagsforbud tinglyst i grunnboken 2000-2004

Diagram 2.1 Private beslagsforbud tinglyst i Løsøreregisteret 2000-2004